

nice, izišle izpod tiska 1584. leta pod naslovom: „Arcticae horulae successivae.“ Mi smo g. Macunu za to razpravo jako hvaležni, samo eno moramo reči, da je g. pisec Bohorića preostro sodil. Naj se pomisli, kje je še bila takrat slovanska filologija i jezikoslovna znanost sploh! Enako pretresuje gosp. Macun prvega hrvaškega slovničarja Jerneja Kašića delo: „Institutiones linguae illyricae. Romae 1604“, vendar je temu zaslužnemu možu nekoliko milostejši. Mi Slovenci bodemo našemu rojaku tudi za nadaljevanje tega sestavka jako hvaležni, ker so nam naše stare slovniške i slovstvene zadeve sploh vkljub Kopitarju i „Mittheilungen des historischen Vereines für Krain“ vendar še premalo razjasnjene. Manjka našim zgodovinarjem višega, vseobzirnega, tako rekoč evropskega stališča, s kterega bi to važno dōbo naše zgodovine vredno narisali.

V osmi razpravi: „Dosadanji napredak u prirodopisu“ od Živka Vukasovića se nam razlaga najnovejša znanost o človeškem telesu. Natanko se popisujejo še le za kakih 27 let znane stanice (cellulae), iz kterih se ves človeški ustroj (organizem) razvija. Naše naravoslovce obračam posebno na hrvaško tehnologijo tega predmeta.

V „uzlazu na planine“ od g. J. Torbarja se popisuje bod na Klek i Plišivico, dve izmed najviših (a ne do 7000' visokih) gorá trojedne kraljevine, stoječih v ogulinski regimenti. Zanimivo bode našim čitateljem zvedeti iz tega spisa, da so — kakor vsaj gosp. Torbar meni — potniki s Plišivice našega častitega Triglava opazovali. Natančniši popis tega potovanja ima gosp. prof. Erjavec priobčiti, ki je na deželne stroške ondod potoval.

Do tod razprave; vrnimo se še k ostalim delom časopisa.

Kritični del nima takrat za nas posebno zanimivega niti poučnega; isto tako ni tretji predalek, ki obsega „kratke književne vesti.“ V četrtem razdelku najdeš „hrvatsko-srbski knjigopis za godinu 1864“, kar je jako praktično, i v petem predalu so „meteorologička motrenja“ na zagrebški realki od Ivana Stožiza jasno i pregledno zaznamenovana.

Tù imaš kratek posnetek prvega zvezka „Književnikovega!“ Jugoslovanskemu rodoljubu srce veselja igra, kako se na našem Jugu stroga znanost, ta luč i nada boljše bodočnosti naroda, v domači besedi tako lepo razcveta. Nas Slovencev naloga je, nikakor ne prezirati tega delovanja naših bratov, nego na naš prid obračati, kar oni dobrega izumejo. Gledé na književno složnost kakor edini pripomoček našega duševnega i s tem telesnega napredka, i gledé na to, da se „Književnik“ rad i pogostoma na naše slovstvo ozira, pravo iz srca priporočamo ta časopis našim učenim rojakom. Zdržek družega zvezka „književnikovega“ hočem o priiliki naznaniti. Janko Pajk.

Oglas o „Čitavnici.“

Na prijazno interpelacijo v „Slovenu“ odgovarjam, da se je 3. zvezek „Čitavnice“ le zavoljo prevelikih del malo zakasnil, da pa bo kmali zagledal beli svet. Prinesel bo res nekaj obrazov za naše župane; vendar čitavničini taki sestavki ne morejo nikakor nadomestiti knjige, ki bi po domače našim županom kazala, kako imajo po postavah županovati. Tako „županovanje“ toraj pričakujemo iz družih rok.

Zahvaljujem se tu javno za obilo mi podpora materialno, ki je drugemu zvezku prišla od vseh strani in prosim, da mi še 3. zvezek ravno tako zvesto podpirajo ter si ga med narodom širiti prizadevajo; saj brez omike ni svobode, ni avtonomije, ni narodnosti.

Častitim svojim dopisovavcem naznanjam, da naj do 15. oktobra napisujejo: „Št. Peter pri sv. gorah, pošta Podčetrtek (Wind. Landsberg)“, od tistod pa sem v Mariboru koncipient pri dr. Dominkušu.

Z Bogom, Herbersdorf! Srčno te pozdravljam, slovenski Maribor!

V Kozjem 26. avgusta 1865. Dr. J. Gršak.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

„Bissens bōs, majne Herren, vor bōs ich am majsten fürchten thu — vor swaj Dingen: vor die Cholera und vor die Sokolci!

Lastne besede nekega novomeškega nemškutarja.

Kakor se je pred 1865. leti dalječ v jutrove dežele zanesel glas, kaj se je tam v obljubljeni deželi zgodilo, ravno tako so priromale te krasne in pomenljive besede, ki sem jih sestavku na čelo postavil, tje dalječ v hrvaško deželo, — šle so čez Krko, Savo, Sotlo in Krapino, da bi težko bilo povedati, pri kateri reki so se še le ustavile. Ker pa poleti oddaljen od Zagreba v hosti med vodami, med gorami in šumami, kakor volk, stanujem, mi piše moj stari prijatelj profesor Fr. Erjavec iz zlatega Zagreba, da bi se vzdignila in šla pogledat v dolensko deželo, kaj vendar te čudne besede pomenijo: ali imajo celó v Novomestu kacega Pseudo-Heroda, ki se misli tako nad Sokolci iznositi, kot nekdej pravi Herod nad Betlehemskimi otročiči!?

List od prijatelja sem dobil v petek dopoldne (18. avgusta) s poročilom, da se drugo jutro na zadnjem hrvaškem kolodvoru pred kranjsko in štajarsko mejo, v Zaprešici, najdeva. Čudne misli so mi jele po glavi rojiti, čitaje, kake zapreke ljudje kolere stavijo in kako popotnike v Nabrežini z ne ravno preveč dišečimi kadili pariyo. Vès tužen sem začel premišljovati, kakošna žalostna osoda naših vrlih Sokolcev pričakuje v tem, po gori navedenem izreku tako „strahovitem“ mestu, ki se na videz tako pohlevno Novomesto imenuje. Morebiti več ko desetkrat „Novice“ zgrabim in berem, berem in le berem, da se je do 50 mestjanov prijazno ponudilo, jim do Krškega vozove poslati in jih tri dni zaporedoma gostiti, — mislil sem si zdihovaje: gotovo reveži v Ljubljani ne vejo izreka, ki sem ga temu sestavku na čelo napisal, — to povabilo so le zanjke, ktere jim stavijo, to so le krokodilove solze, ali pa zapeljivi glasi Sirên od Krke, — Bog vé, kaj z reveži namerjajo, morebiti jih mislijo celó poslati prihodnje leto k veliki svečanosti nemških turnerjev „zum Festschmaus“ v Lipsik v podobi suhih, dobro prekajenih in na zadnje v salu namočenih gorenskih klobas!

Pa mislil sem si, čast in poštenje tirjate, da greva kot hrabra Tebanca v starem veku pomagat svojim bratom: ljubljanskim Špartancem, ki se bodo gotovo pod vodstvom svojega vrlega Leonida — Mandiča — v valovih Krke za vse veke rajše potopili, kakor da bi se novomeškim aligatorjem za klobasanje *) prodali. Se ve, kot hraber Tebanec mislil sem na orožje vsake baže in kako da bi se za tako bitko vredno pripravil; ogle doval sem stare turške sablje, francozke meče, minie — puške in najnovejše amerikske revolverje; pa nazadnje sem si le mislil: iz tega ne bo nič, vse to imajo gotovo Sokolci, in odločil sem se za mali top iz zadnje turške vojske, kterega bom drugo jutro na pleča naložil, ki so, hvala Bogu, za tako breme, dosti široka.

Tako se je noč naredila, pa zdaj je bilo še huje. Strašne sanje so se poganjale, druge za drugimi: zdaj

*) Klobasanje bi bil, mislim, najbolji prevod za Issleibove „Plaudereien“ v Laibacheri.

sem videl novomeške nemškutarje v podobi sršenov in mnogih družih strašnih podobah, ki v neizmernem številu revežev Sokolcev na krškem polji pričakujejo; potem sem spet videl, kako se je kandijski most pred Novomestom s strašnim ropotom podiral in s svojimi tramovi zadnje rudečo srajco v Krki utapljal, in nazadnje se mi še moj top s hrbta zvali in v Krki utone! Potem sem spet imel pred očmi mojstersko podobo, ki se vidi na desno pri zadnjem oltarju, ko se v cerkev pride, pri sv. Petru v Ljubljani, namreč: moritev betlehemskih otrok, le s tem razločkom, da sem videl namesti otrok zale fante v rudečih košuljah in namesti krvoželjnih rabeljnov v judovski obleki mrtvaško-suhe može v pet sežnjev dolgih „frakih“ in s cilindri, visokimi kot dve Šmarni gori, strašno grdo so se na rudečo-srajčneži krmevžili, le, da so namesti velikih kuhinjskih nožev dolga jeklena peresa v podobi kuhavnic v rokah držali. Na šentpeterski podobi se otroci na jok držijo; tu so se pa fantje le smejali, nekteri celo krohotali. Ko to opazim, se tudi jaz smejati začnem in popolnoma opustim misel, ktera me je v prvi mah prešinila, da bi svoj top nabasal in na „cilindraše“ pomeril. Ko si pa sopet svoj turški top nazaj na pleča popravljam, me strežaj s strašnim basom izbudi, rekoč, da je zadnji čas, da vlaka ne zamudim!

Ko s postelje skočim, vidim — o malum omen! si mislim — da je vse nebo s tamnimi oblaki prepreženo in da gré dež kakor da bi s čubra lil. Pridši na kolodvor, vidim svojega ožnoranega prijatelja, ki mi, smehljaje se, iz vagona miga, kam da naj grem. Naglo se kraj njega vsedem, hlaçon zažvižga, in hajd naprej proti krškemu mestu. Al — o jemine! — zdaj še le opazim, da sem turški top domá pozabil. Razodenem svojemu prijatelju strašne sanje, ki so me celo noč mučile, vprašaje ga, če ni tudi on za črno to vojsko, ki nam žuga, kaj pripravil, na priliko, kakošno peklenko baterijo, ker je izvrsten naravoslovec in kemik, kar je vsemu slovenskemu občinstvu že davnej znano. Kakor so severni Amerikanci pod admiralom Faragutom v zadnji vojski take baterije v krnicah Misisipovih poskrili in nastavili, tako bi jih tudi midva ponoči od 19. do 20. avgusta pod kandijski most nastavila, kakor nekdanj slavni krakovski ribič Tenatl*) mreže v Ljubljani, kadar je šel karfe lovit.

Krohotali se začne, ko vidi moje blede lice nagnančeno od samih vojskinih skrbi, in jame me tako-le tolažiti: Prepričan sem, da so gori omenjene besede le izrek posameznega meželjna (filistra), kteremu nobena krtača več ne pomaga; to je le bela vrana; verjemi mi, da so Novomeščanje in v obče Dolenci zdrave, čvrste in krepke korenike slovenskega naroda, nad kterimi boš svoje veselje imel; treba jih je le izbuditi; treba jim je pokazati, kaj je slovenska mladež, slovenska moč in gibčnost, slovenska pesem in v obče, kaj je naša narodna civilizacija; treba je pokazati dolenskim dekletom, da se znajo slovenski mladenči vse bolj „elegantno“ in „graciozno“ na plesu vrtiti kakor pa zarjeveli, s prahom aktov potreseni, veselemu življenju odmrli birokrati, ali pa drugi debeli meželjni, ki mislijo, da je to najkrasnejša knjigarnica za izobraževanje človečanstva, ktera obstaja iz visokih steklenic, polnih sladkega vinčka in pa širokih vrčkov, iz kterih „Märzenbier“ kipí. Ljubi moj, to so ti protivniki vsake tiskane pôle; k večemu ti vzame vsake kvatre „Intelligenzblatt“ Laibacherčin v roke, trdno misleč, da je to vse eno: sv. pismo ali pa Laibacher Zeitung. — Jutri mora v Novomestu zmagati — Sokolovo pero in krepka slo-

venska beseda, ne pa, da bi midva nedolžne mestjane, ki se pohlevno v božjem strahu na trati veselí, s turškimi topovi in pa s peklenškimi amerikanskimi baterijami o petstoletnici pozdravljala. — Vidiš, ljubi moj, nama hrvaški zrak, hvala Bogu, dobro dé, in bolj na debelo stran vdarjava, toraj ne bova mogla po telovadskih brunih plezati; šla bova kot bradata, ožnorana misijonarja med zbrano množico in zinila bova ktero, ako priložnost nanese. Če naji poslušajo, je prav; če ne, se spet nazaj proti Krki obrneva in kakor je nekdanj sv. Anton ribicam, tako bova midva krškim rakom, po vsem izobraženem svetu slovečim, eno povedali, saj so na glasu, da so strašno veliki, bistrourni in radovedni, posebno zvečer, kadar se grejo na travo past. Gotovo se jih bo velika množica okoli naju zbrala in naji pozorno poslušala. Za plačo take pazljivosti jih bova nazadnje v klobuk pobrala, spekla in pojedla; imela bova večerjo, ktero bo nama vsak „gourmand“ iz Pariza ali New-Jorka zavidal. Vidiš, ali naj se najina osoda v Novomestu tako ali tako obrne, vedno sva na dobičku.

Prav sem dal prijatelju, in ni mi bilo več žal, da sem turški top na Hrvaškem pozabil. — Tako se pomenkovaje stopiva na brod in prepeljavša se čez Savo prideva v Emavz — to je v Krško mesto — dež pa je še vedno neznano lil. (Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Nova pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

Iz Kisle vode smo se vrnili v lepo vas Žabare pri Topoli. Prenočili smo v hiši in po sobah, kjer je tudi knez Miloš vselej na svojem potovanji prenočeval. Blizo te vasi je druga lepa vas Čumič. Obe te vasi ste zato imenitni, ker delate najboljšo rakijo (slivovec) vse Srbije. Res je neka posebnost. Srbska rakija je sploh dobra in zdrava, da ji na svetu para ni, al čez žabarsko in čumičko je ni. Celó v Rusijo se pošilja, kjer jo čislajo nad vsako drugo. V Rusii so neki oštarije z nadpisom: „žabarska rakija“ — „čumička rakija.“ Tudi Negotinsko vino se pošilja v Rusijo.

Pri Žabari pregazili smo zopet reko Jasenico in gazili naprej po strašnem blatu v veliko in lepo selo Svetlič, kjer smo pri nekem bogatem seljaku dobro in veselo živeli. Njegov grozno stari oče, ki ima svojih 110 let na hrbtu, je nam veselje delal. Povedati moram, da je po Srbii mnogo po sto in še več let starih ljudi, in da se nahajajo tudi po 130 let stari. Iz tega se vidi, da je Srbin silno trdnega života. Gori omenjeni stavec, kteremu že noben las več ni glave pokrival, je vzel, ko smo mi večerjali, gosle v roke in popeval je naprej in naprej brez preneha junaške pesmi pri silnem ognju v veži. Sedeli smo vselej do jedne ali dveh čez polnoč pri ognji. Njegovo premilo petje in prelepo drglanje na gosli ni dalo noben večer ne nam ne ženskim spatí.

Ženske so se opolnoči vzdignile in so okoli strašnega ognja v grozno veliki veži „kolo“ z možkimi veselo plesale. Srbski narod je vesel; vsaka kuča ima svoje gosle, dudle pri handžarih in puškah, in če le dudla zapoje, gajda ali gosli zabrenčijo, vse se naenkrat v kolo spravi, pa hajd, naprej veselo poskakovanje in mendranje brez konca in kraja. Na svojem potovanji sem večkrat videl narod po debelem blatu „kolo“ veselo plesati. Povsod so nas in vsaki večer gosle razveseljevale; al nikjer tako ne kakor v Svetliču. Mali nepokriti magazin, ki je čepel starcu vrh suhega grla, ktero je večkrat moral s čašo rakije pomočiti, bil je tako silno poln lepih junaških pesem, da nam je vsaki večer novih iz svojega neizpraznljivega zaloga motal.

*) Eden največih originalov iz domačega življenja, kterega v nadaljevanji ne bom nikakor pozabil opisati. Pis.

stvu podobno enoto izlila bila, samo ako bi bili prebivavci različnih kraljevin, kneževin in vojvodin ene in iste narodnosti. Le različnost národnosti delala je centralizacijo vedno nemogočo, le zavoljo nje je v Avstrii decentralizacija in avtonomija tako silno potrebna. Ako toraj hoče decentralizacija in avtonomija svoj glavni namen doseči, naj se ravná bolj po sedanjih, živih, narodnih potrebah, a ne toliko po mrtvih, historičnih spominih, kateri so za marsiktere narode malo veseleji od historičnih spominov magjarskih od 1850. leta naprej.

Ali vprašanje je zdaj: kaj bodo Nemci in Magjari k temu rekli? — Kar Nemce zadene, mislimo, da jim ne bi to toliko sivih las delalo, ako bi skrb za omiko in povzdigo naroda slovenskega Slovencem samim prepustili, ker je obče znano, kako sila neradi se oni s slovenskimi zadevami pečajo, kako malo jim diši vse, kar koli je „windisch.“ — Največe težave delali bi gotovo Magjari, ki nočejo nič od tega slišati, da bi Slovake, Rusine itd. izpod svojega skrbnega varstva izpustili, da bi jih za polnoletne, sebi enako opravičene spoznali in pripustili, naj bi bil za naprej vsak svoje sreče kovač. — Izgovarjajo se, da se držé historičnega prava. Al zdaj, ko so popustili plemenitaši od svojih predpravic, ktere so nad kmetom tlačanom imeli, zdaj ko je sam svetli naš cesar od svoje podedovane absolutne oblasti, ki je bila gotovo tudi historično pravo še bolj ko supremacija magjarska na Ogrskem, prostovoljno za vselej odstopil, bi se menda spodobilo, da bi tudi Magjari svoje varvančke izpod tutorstva svojega izpustili in sicer brez takse, ker bi po tem takem le nekoliko krivice popravili, ktero so Slovanom ogrskim storili naselivši se pred 1000 leti z grozovitno silo in s krvavim mečem v rokah v njihovi zemlji, v stari zemlji slovanski.

Al Magjari trdijo, da so pod to pogodbo k Avstrii pristopili, da ostanejo dežele ogrske krone vedno skupaj. Mogoče — al takrat je vladala v deželah prekolitavskih mrtva latinščina povsod v javnem življenju. Nemagjari ogrski trpeli so sicer že poprej dosti pod hegemonijo magjarsko, ker so posebno bogati magjarski plemenitaši vedno vodo na svoj malen obračati znali; vendar poprej se je še prestati dalo. Odkar so pa leta 1843 Magjari svoj jezik namesti latinščine vpejlali, kterege bi vsem Nemagjarom radi posilili raji danes ko jutri, — od tistega časa je ta reč vès drugačen obraz dobila. Vse, kar Magjari „Rechtskontinuität“ imenujejo, je postalo za Nemagjare „Unrechtskontinuität“ in tako bode ostalo, dokler se vsi skupaj k mrtvi latinščini ne povrnejo, dokler koli ne bodo jeziki Nemagjarov po njihovih zemljah toliko veljave in pravice zadobili, kolikor je ima magjarščina med Magjari. To bo pa težko mogoče brez avtonomije v domačih narodnih zadevah, a avtonomija je nemogoča brez lastnega teritorija. Ergo — Magjari jim sicer obetajo, da jim hočejo tudi tako pravico skazovati; al Nemagjari ogrski so v tem oziru neverni Tomaži. Oni mislijo, da ravnopravnost in avtonomijo obljubljeni, pa lastnih teritorijev ne pripustiti, se pravi človeku z eno roko kruh dajati in z drugo mu usta mašiti. Zato so Slovaki, Rusini, Srbi in Romani že večkrat pri Njih Veličanstvu cesarju za lastne teritorije prosili, in prej ali poznej jih bodo gotovo tudi zadobili.

„Oh tega nas Bog varuj — zdihujejo marsikteri Nemci in Magjari z baronom Eötvös-om — da bi se Avstrija po narodnostih decentralizirala, in vsem narodom enake pravice podelile, zakaj to bi Avstrijo našo gotovo usmrtilo in pokopalo.“

Ako bi to res bilo, da ne bi smela Avstrija naša, ako se hoče pri življenju ohraniti, vse narode svoje z enako ljubeznijo objemati, za vse enako skrbeti, kar

je, kakor je obče priznано, njena prva in največa naloga, ako bi res obsojena bila, ravnopravnost enim na sežnje, a drugim komaj na palce meriti, enim skrbna mati, drugim — mačeha biti, ako bi vse to res bilo, potle morali bi popolnoma obupati nad srečno prihodnostjo njeno. Ali to ni res, vse to so le prazne domišljije tistih prenapetih Nemcev in Magjarov, ki se vseh milenih pripomočkov poslužujejo, samo da bi svoji narodnosti supremacijo nad drugimi narodi ohranili. Če bi to res bilo, da se želijo Slovani od Avstrije odtrgati in svoja lastna kraljestva osnovati, kar se jim tako rado oponaša, kadar v svoji nevolji ne morejo hvale popevati tistim, ki jim narodne pravice kratijo, ako bi to res bilo, Bogme! ne bi že davno Avstrije na svetu bilo. Al Slovani so vselej posebno pa leta 1848 in 1849, ko so se puntali Talijani in Magjari, in ko so celó tisti Nemci, ki zdaj Slovanom namesti, da bi jim k ravnopravnosti pripomogli, tako radi „Seperationsgelüste“ očitajo, z rovarji iz „rajha“ mešetarili in kričali v Frankobrodu: „Wir wollen ein einiges Deutschland, wenn auch alle Throne umstürzen und alle Diademe erbleichen“, že takrat v viharinem času so pokazali Slovani djanskó, kako zeló da ljubijo vsem narodom pravično Avstrijo. Vse se je mešalo, vse se je majalo; al Slovan stal je trden ko siva skala sred viharjev, zvest svojemu cesarju, zvest svoji državi. Kaj mislite, da smo Slovani pozabili, kaj ste takrat počeli! In kakor takrat, tako tudi Slavjan išče še dandanes svoje sreče le v srečni Avstrii in ž njim vred vsi drugi narodi, ktere je žalostna skušnja učila in poboljšala.

Zatoraj naj le Avstrija pod svojim novim ministerstvom brez vsega straha zastavo ravnopravnosti narodne visoko povzdigne; naj le razvitje vseh narodnosti enako podpera, naj skrbi za slovanske, romanske in magjarske šole, knjige in učitelje ravno tako, ko za nemške; naj zida in podpera akademije, vseučilišča, nenemške ravno tako ko nemške; naj se nikar ne ustraši svoje notranje uprave tako dolgo prenahejati in boljšati, da bo ravnopravnost narodna in ž njo avtonomija iz mrtve črke živa resnica postala; naj vse to stori in — osramoteni bodo vsi tisti hudourniki, ki jej iz ravnopravnosti vse hudo prerokujejo. Njeno zaupanje do narodov svojih ji bo obilno poplačano z neizmerno ljubeznijo in zaupanjem narodov proti njej, na kar se je bolje zanašati, ko na milijon bajonetov. Duha narodnosti, ki žuga, stiskan v preozke žlebe, vse predreti, prelomiti in pokončati, bi si v svoj prid, sebi v čast in slavo obrnila. Avstrija bi postala to, za kar je ustvarjena, za kar je od Boga odločena: varno zavetje, mogočna bramba za vse one narode, ki bi sicer sami sebi pripuščeni komaj životarili. Od kake centrifugalnosti narodne, ne samo, da ne bi bilo sluha ne duha, kakor nam priča gledé ravnopravnosti narodne vse hvale vredna Švajca, marveč Avstrija bi si kot zavetnica narodov tako slavno ime pridobila, da bi postala prva zvezda med državami svetá in kot žlahen kristal bi čedalje več sorodnih sokov k sebi privabila. (Kon. prih.)

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Dež je še vedno lil, ko sva v Krško mesto priromala in tik Save ostala v Gregoričevi gostivnici, ki nama je bila kot najbolja zaznamovana, in res sva se tu v vsakem obziru prav dobro okrepčala. Pa kaj zdaj začeti, kako si čas prikratiti, ker „Sokol“ saj pred petimi popoldne ne pride. Naša gostivnica je bila prav v redu, podobna vsaki drugi taki gostivnici, toraj za naji, ki le bolj po originalih hrepeniva, celó nič zani-

miva. Zamotava se tedaj v plajšč, ker marel nisva imela, in hajd v „Kršku majstu“ pripetljejev in druge krčme iskat, kakor dva viteza iz srednjega veka. Bilo je ob enajstih dopoldne, in namesti da bi se bilo iz ktereга si bodi kota svetliti jelo, se je čedalje bolj mračilo in tamnilo; zdelo se mi je, kakor da bi se bili žlahen gospod dež sami z nemškutarji vred proti Sokolcem zarotili in danes vse svoje podnebne brigade odvozlali in na Dolensko spustili. Krško prekoračiva enkrat gori in doli in odločiva se za malo krčmo, ki je bila že po svojem zidanju prav originalna videti, ker se nobeden naji ni mogel spomniti, da bi sicer živo dušo na Krškem poznal. Čez dvorišče stopiva v nizko ali sicer prijazno sobo pri tleh, in krčmar, debel pa majhen možic, v postavi popolnoma štekelj, v sobo priskaklja in nama brez vprašanja poliček vina prinese. Po sobi se sèm ter tje sprehajaje od početka z rokama mencá, nazadnje se pa kar od veselja za prste vleče, da so pokali, kot da bi jekleno-lušinaste orehe trl, na pol glasno si v mesnati podbradek mrmraje: „oh, kako dober je ta le dežek!! kako je to fino in fajn! Škoda, da ga ni bilo saj en teden pred, o pa tudi zdaj se bo lepo prilegel mojemu vinogradu! in tako dalje je „te deum laudamus“ prepeval in zdaj skoz to, zdaj skoz to okence polukal, da vidi, da se še nikjer ne vedri.

Grdo, strašno grdo sva ga midva izza mize gledala, skoraj misleča, da možic norce brije z nama in da namerja dva ožnorana moža persifirati. Sedela sva za mizo v „cagovitosti veliki“ kot „kôplôr od ulajnarjev“ v znani sokolski baladi. Zdelo se je nama kot nekdanj trem kraljem, ko se jim je zvezda skrila, kajti zvezda za naji je bil danes „Sokol.“ Nisva vedela, ali res pride, kdaj da pride in če tudi v tako strašnem vremenu pride? Mislila sva si: brez „Sokola“ ni mladosti, ne petja, ne narodnega duha, ne plesa, ne pravega življenja, ne svobodnega gibanja, brez „Sokola“ bodo le „Festreden“, „Festessen“, po tem obligatni „perichti“ v „Laibacherico“, in — zapečatená bo 500letna obletnica! Al domá za pečjó bi si pa le vsak meščan v kranjski šprahi mislil: hudimano smo se te tri dni kar po regelcah dolgočasili!

Ali pride Sokol, ali ne pride?
Hat was the question.

Kje to zvedeti? — Brez „Sokola“ raje spet popoldne ob petih nazaj na Hrvaško, — je bila najina parola. — Krčmar je le vedel povedati, da se krška mestjanska straža pripravlja odpeljati se v „Majstu“, o Sokolcih je tudi nekaj slišal plat zvoná biti, da pridejo, ali kadaj, kako in kaj, je bilo za-nj tako, da sva ga hotla vprašati: ali si ti sam iz Jeruzalema domá in tako neveden?

Prijatelj me sopet tolaži, da on „Sokola“ dobro pozná, da se ne boji ne le tacega vremena kot je danes, ampak za-nj je tudi vsaka nevihta in vsaka toča le bob v steno, magari ko bi se tako gosta vsula kakor ribniška sita, ne le kot po navadi na majhnem predelu, temuč po vsi Slovenii in da ne bi padale navadne ledene jagode, ampak same bombe, „Sokol“ le vendar pride. Če je — mu odvrnem — Sokol tako pogumen, ga pa le čakajva, magari če do sodnega dne!

Gospod dež so čedalje huje razsajali, kakor da bi jih bil kak stekel pes vgriznil. Pripetilo se še ni dozdej nama čisto nič in dolg čas naji začne tretji. Potrkam ob mizo, da bi vprašal, če imajo morebiti kateri časnik pri hiši. Vrata se široko odprejo in s še širjimi obroči obdana stopi v sobo kletarica ali pa zahtevalica, kakor Ljubljancanje šaljivo imenujejo to bažo človečanstva. *) Njene lice se je prav vjemalo z vremenom

*) Zahtevati = anschaffen, ker te vsaka pri nas, komaj da si v sobi, popraša: „kaj pa zašafajo?“ Pis.

tadašnjim; bila je rumeno-bojna, zabuhla Korošica iz labudske doline; če bi bil človek poprej še tako vesel in zdrav in bi bil to dondo nekoliko trenutkov ogledoval, mogel bi bil precej dobiti znano rusko bolezen, ki se „črna melanholija“ imenuje. (Glej: „Gartenlaube“ list 26 leta 1865.) Kar pa se lepote tiče, je bila vsakemu Fannu bolj podobna, kot pa boginji Veneri; prav taka je bila, kakor si naš narod v svojih pravljicah sv. Šembilijo predstavlja. Rečem ji, da bi kak časnik prinesla, pa se mi grdo zareži: „Versteh nix krainerisch!“ Pomerim jo z očmi od najširjega do najožjega obroča, pa si mislim, kar naše zahtevalice in vsi drugi „dii minorum gentium“ o nas mislijo, je našemu narodu rodu ravno toliko, kakor Šlezvik-Holštajncem postavim: mnenje Lippe-Detmoldskih strigalic ali pa Reis-Greiz-Schleiz-Lobensteinskih murnov. — Med ostalim bodi povedano, da sem imel enkrat prijatla, ki je bil sicer skoz in skoz neznano poštena duša, samo da je imel to grdo napako, ktere mu nisem mogel nikdar odpustiti, da se je precej v krčmi z vsakim kletarjem, magari tudi trdim Dunajčanom, zavoljo narodnosti prepirati in kregati začel, in če je prišel v ne vem kako nizko in zakajeno beznico *) med same pijane drvarje, molarje, smolarje in čižmarje, precej je bila prižnica tû, in razkladal jim je, kaj pomeni v pesmi to: „S Črne gore do Urala, od Balkana do Triglava, kliče naša majka Slava“ — tako dolgo, da so ga velikrat ne ravno preveč uljudno skoz vrata na cesto ven proti Balkanu potisnili.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Celje 10. sept. K. — Beseda 3. dne t. m. v čitavnici naši je bila po izvrstni glediščini igri in zavoljo nazočnosti imenitnih gospodov posebno zanimiva. Bili so namreč pričujoči opat g. Vodusek, predsednik okrožne sodnije gosp. pl. Vest, gosp. profesor dr. Hešel, ki je rektor magnifikus vseučilišča graškega, gg. dr. Vlaga in Kovačič, profesorja mariborskega bogoslovja, gosp. okrajni predstojnik Lichtenegger in več družih. Tako polna je bila čitavnica, da za tiste, ki so pozneje prišli, v dvorani ni bilo prostora več. Igra „Dvoboj“ je res tako izvrstno tekla, da mora žal biti vsacemu, kdor je ni videl. Da so gospodje, ktere smo že večkrat na glediščinem odru zadovoljno gledali, to je, gosp. Jeretin (stotnik), g. Skoflek (nadkonjik) in g. Petini (stotnikov sluga) svojim nalogom popolnoma zadostili, ni mi treba praviti. Za dober vspeh igre se imamo posebno zahvaliti gosp. Jeretinu, ki je že skušnje tako marljivo vodil. Občudovali smo pa tudi gospodičino Kočevarjevo (Miciko), njenega brata (Micikin oče), gosp. Kreuzbergerja (ciglarja) in g. Kelnerja (nadkojnikovega sluga), ki so prvokrat na oder stopili, pa se tako dobro vèdli, kakor da bi že dolgo časa gledišča vajeni bili. Vredno je pomina, da je g. Kelner, kateri, rojen Čeh, sicer našega jezika še ne popolnoma vaju, vendar tako izvrstno slovenski govoril, da so ga vsi za Slovence imeli. — Po igri so nam pevci lepe pesmi zapeli, za njimi pa je sledil ples v jutro do treh. Tako zadovoljni z veselico so vsi želeli, da bi se kmali zopet odprl glediščin oder. To pa tudi radi storimo, ker vemo, da glediščine igre vsaki rad gleda in posluša; al žalujemo, da jih malo imamo na izbero. **)

*) Prav dober izraz za „Kneipe“; bral sem ga enkrat v „Zgod. Pis.“

**) Dokler se bodo že natisnjene in večidel dobre igre tako malo razprodajale, da se izdateljem stroški tiska ne povrnejo, naj bi se nikar ne tožilo v premajhni izber. Krik po knjigah slovenskih je res ogromen, al kar je Vodnik pel o tem oziru v svojih „Novicah“ še je skoro resnica. Vred.

ker to je najbolja, edinoprava pot do prihodnje sreče, slave in mogočnosti avstrijske monarhije. Vendar pri vsem tem naj ne tajimo, da poglobitna reč je in ostane vedno: ravnopravnost vseh narodov. Zato nam je tudi skoro vse eno, naj zmaga ta ali una stranka, naj se nova Avstrija zida na podlagi historičnega ali narodnega federalizma ali pa še celó na podlagi dualizma; nam je skoro vse eno, naj se dá prednost oktoberski diplomi ali prenarejenemu februarškemu patentu ali — kar bi morda še najbolje bilo — ogrsko-hrvaški ustavi, potem, ko bi se vse iz nje odstranilo, kar ni več v sedanjem času za rabo, samo da besede Njih Veličanstva cesarja našega: „Vsi enaka bremena — vsi enake dolžnosti“, v katerih je zapovedana ravnopravnost narodna, resnica postanejo, pa bomo popolnoma zadovoljni. Brez ravnopravnosti narodne pa: adio mondo!

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Da se sopeset k svoji Šembilii vrnem, naj povem, da sva se nazadnje vendar le razumela in da mi prinese najmlajšo Laibacherico, ker je bila še le od poprejšnjega dne. Pogledam na zadnjo stran, da vidim, če je že kdo mojih starih prijatlov v Blatni vasi in pa v Kravji dolini umrl. Prepričavši se, da se še ni nobeden v bolji svet preselil, vprašam krčmarja, ali nima nobenega drugega časopisa. „O, tudi, gospod, bom precej prinesel, odgovori in smehljaje se, mi naglo pricefra „Blätter aus Krain“ in zopet odide. Ker pa tukaj ni mrličev, niso imeli za me nikake zanimivosti, vržem jih na klop in zgrabim krčmarico, naj mi ona kaj družega preskrbi. „O — veselo pritrdi — imamo še druge, samo da so na bolj sivem, debelem papirji tiskane; precej jih grem iskat.“ — Veselil sem se misleč, da je morebiti tudi v Krško zašla po vsem svetu znana „Vossische Zeitung“, ktero Berolinci šaljivo „Tante Voss“ imenujejo, ker ta se tiska na takem papirji. Al moje veselje je bilo kmali pri kraji, ker prinese mi nek star Laib. „Intelligenzblatt.“ Ostrmela sva oba in krohotati se začela, ko vidiva, da se zove list za „inteligencijo ona pòla“, ki donaša na kant devana posestva, oklice dražeb itd.

Pa vrata se sopeset odprejo in v sobo stopi mož, kteremu se je že od dalje svetel nos kot nekdanji bakreni šajnasti tolarji; ko bliže pride, opazim, da mu je dolg kot kak tržišk šoln in da ima saj pet mladih nosov v podobi rudečih „frnikul.“ Držal je prepokorno in preponižno zeleno žametasto kapico v roci; na tem sem ga spoznal, da so to tisti gospod, kterega po kranjski šprahi „auskneft“ kličemo. „Štefuc“ — tako mi pové, da mu pravijo — mu rečem za kratek čas, „ali bi mi ti morebiti mogel kak drug časnik preskrbeti?“ „Cel koš, gospod, če hočete, precej, precej bom postregel“ — odgovori in skoz vrata hití. Ravš, ravš Štefucovih čevljev nama je naznanjeval, da se je pod streho napotil. „Morebiti je ravno tù pod streho krška čitavnica — opazi ironično prijatel moj — ker tudi violica le pohlevno pod grmom skrita cvete.“ In sopeset se duri do kraja odprejo in Štefuc nama postavi sred sobe veliko dežo oprášenih in okajenih listov iz zlatega veka Issleibove Laibacherice. Ko sva še vsa v dežo zamaknjena, se spet vrata odpró in k stranski mizi se vsedeta moža v jirhastih hlačah; jirhovina je bila kaj široka in zeló napeta, v čevljih na kveder in štembalih čez kolena, v pruštofih po stari šegi, to se pravi: kolarje po koncu in vsaki svojo belo firmažasto marelo pod pazduho. Bila sta lepo rejena in že bolj póstarna.

Kar soglasno kakor v duetu zarenčita: „en bokal starine in pa skledo „ajmôhta“!

Ko sta moža dobila, kar sta zahtevala, sta se kaj po taktu obnašala: segala sta z vilicami v skledo z neizrečeno pazljivostjo in zmernostjo, kakor da bi bila kapeljne lovila; nikoli ni drug drugemu pota prestrigel, ampak vselej je počakal, da je imel pajdaš že svojo kračo v ustih, potem se je še le drugi oddahnil in se počasi s svojim orožjem v brezno spustil. Skoraj, da sta me možaka s svojim taktom in orientalskim mirom bolj zanimala, kot pa Štefucova nesrečna knjigarnica, pri kateri je še vedno kot „servus humillimus“ nama na straži stal. Spominjalo me je to kosilo na neko novo mašo, kjer sem pred štirimi leti več kot pol ure skoraj okamnjen od začudenja gledal štiri in dvajset korenjatih gorenskih mož, ki so z enakim lesenim orodjem v rujavkasto-tamnem jezeru, kterega je neizmerna latevica obsegala, po živežu okoli štokali, kot krakovski ribči z drogi, kadar od obeh krajev Ljubljani premrežijo in trumo nesrečnih lipanov, ščuk, sulcev, mrén itd. na eno mesto pripodijo. Al krona vseh komičnih prizorov je bila ta, da se je največjemu teh 24 očakov, pravemu Štepiharju, strašno bedro že gotovo sedem let starega petelina ravno takrat, ko je nameraval z nepopisljivo lakomnostjo svoje ostre zobe vanj zastaviti, iz ust naenkrat izmuznilo in se sopeset v globočini latevice potopilo; mož ga je preplašen z očmi lovil, kot popotniki kamnje, ki se meče v krnico pri Friedrichshall-u v Norvežkem, ki je znana kot največa globočina na svetu. Nehoté mi smeh uide; al takrat je vseh 24 drogov mahoma obstalo in se proti meni žugavno obrnilo. Odpotim se naglo v drugo sobo, spominjaje se našega starega prigovora: „še psa ni dobro pri jedi dražiti.“

Naša moža sta bila jako resnobna in sama za-se, zmiraj sta prijazno na naju brlela, se na pol glasno menila, in zmiraj najbolj povdarjala besedi: „hrvaška fiškala.“*) Ko se ravno pripognem, da bi saj nekoliko Štefucovo shrambo ogledal, nenadoma, ko se je že začelo dno skledi prikazovati, moj prijatelj zabrenčí kot star čmrl s tako tehtnim baritonom, kolikor je bilo le mogoče: Možá, Bog vama žegnaj! „Bohlonej“! je bil še desetkrat glasnejši odgovor. To je bil ogenj v slamnato streho; zdaj sta se možema jezika odvozljala in zaželeni pogovor se je v tek spustil. Ta izmed njima, ki si je nekako večo važnost prisojeval, se popraska in pravi: Precej ko sem se vsedel, bi bil vaji rad navoril, ker sem vaji po obrazih in po žnorah precej spoznal, da sta od tistih učenih, furkelnastih in prebrisanih hrvaških fiškalov, ki le v Zagrebu cvetejo, kajti jaz sem domá na hrvaški meji pri Sotli na Štajarskem, in ko sem še v Sisek z ladjo hodil, sem imel v Zagrebu večkrat priliko, prepričati se, kako so to prefrigani možje. — Mi dva pa odgovoriva možema, da se zeló motita in da ni vsakdo, ki je ožnoran, že tudi ob enem fiškala. — Pa vse zastonj; temveč ko se braniva, da nisva fiškala, tem bolj sta bila moža prepričana, da se le potuhnjujeva in da sva „incognito“ na Kranjskem, kjer ne smeva sprejemati pravd. — „Pomagajta mi gospoda — nadaljuje mož — na vsako vižo mi morata pomagati, ker ne na Kranjskem, ne na Štajarskem ne morem pravice dobiti!“ — Ko vidim, da se dalje braniti nič ne pomaga, se mu razodenem kot fiškala, ga milo pogledam in vprašam, kaj da mu tako srce teži? Začne mi na dolgo in široko razkladati, da je iz bohinske Bistrice na Gorenskem domá, da je bil dolgo časa tovarnik na Savi, da se je pred 20 leti bogato na

*) Fiškala še iz stare hrvaške latinščine toliko, kot odvetnik ali jezičen doktor. Pis.

Štajarskem oženil, da je bil 2 leti udovec in kako da je bila ranjca dobra — takrat se pa mož, kteremu je že strašna vročina iz karminastega nosa puhtela, nakrmevži, višnjevo ruto iz žepa izvleče in si dve kot breskvi debeli solzi iz vsacega kota obriše in naji oba že do meje ginjenja spravi — nadaljevaje, da človek sred starih dni le vendar lahko obnori, ker bil je že blizo 60, in da si je pred poldrugim letom v krški okrajini 18 let staro ženico poiskal, ki je bila po besedah njegovega pajdaša lepša kot jutranja zarja. Potem še le pride do jedra, to je, do pravde, ktero ima ravno s svojo „jutranjo zarjo.“ Bila je strašno čudna, zavozлана in ob enem smešna pravda, ktere ti pa, — dragi bravec ali mila bravka — ko bi bila še tako radovedna, in ko bi me še tako lepo prosila, tū v „Novicah“ ne razložim. Posnetek pravde tiči v stari pesmi:

Nezvesta bodi zdrava, — Čolnič po tebe plava,
Na barko kliče strel itd.

Mož bi bil želel, da bi se te besede od črke do črke spolnile: da bi „jutranja zarja“ zdrava ostala, da bi jo čolnič čez Savo sopet na Kranjsko domú pripeljal in če bi v barko ravno strela vdarila, si mož tudi ne bi bil od žalosti las pulil ali pa se po tleh valjal.

Rečem mu, da bi se sopet lepo v miru in kršanski ljubezni — — — Komaj pa zadnje besede zasliši, pajdaš njegov zarenči: „Zdaj pa že verjamem, da nista hrvaška fiškala, — pojva, pojva, kaj bova tū prazno slamo mlatila! Ala, račun!“

Sopet se Šembilija prikaže in nerazumljive besede godrnja v koroški nemščini. Al to je bilo možema preveč; žolc se jima razkuha in nesrečni Bohinec zakriči: če neče ta cehta slovenski znati, še nama bolj prav; pa ne bova nič plačava! — In ne léna se moža pokrijeta, svoje firmažaste pajdašice pod pazduho vzmeta in kot blisk sta v veži. — Šembilija kar osupnjena strmí in ko sta že pri hišnih vratih, se za njima spusti tako naglo, da je dva obroča strla in še le na cesti se pogodi z možema ne ravno v klasični, ali, vendar le v razumljivi slovenščini. — To je bila najboljša argumentacija in demonstracija za to bažo krasnega (???) spóla. Ta dva možaka pa vsem v eksempel stavim, kako je treba brez nepotrebnih besedí pokazati, da mi na svoji domači zemlji nismo zavoljo zahtevarjev in zahtevaric na svetu! (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Hrvaškega. Nr. 11. (Spomini na Bachove čase.) Drugi glavni „coöficient“ naše vojske bili so učitelji nižih in viših gimnazij in realk, doktorji in doktorandi „unius“ in „utriusque juris“, uredniki novin in njih pomagaci z očali in brez očal. To je bila „elita“ naše vojske, zgolj sami ženiji. Če so uradniki bolj na preobrazenje javnega življenja delovali, so ti ljudje bolj v društveno in privatno življenje segali. Njim je bila Hrvaška „ein weites Feld, welches nur noch moralisch zu erobern gilt.“ Tako smo čuli vsaki hip. Pa njihovo delovanje ni bilo čisto brez vspeha, celó rēči se mora, da je Hrvaška v desetih letih bolj trpela pod upljivom ptuje kulture, kakor Slovenija v desetih stoletjih. Kaj bi še le bilo, ako bi bili ti ljudje tri zarode hrvaškega naroda „dresirali“, kakor so se sami izrazovali! Med Savo in Dravo bi bilo izgledalo, kakor izgleda dandanes tam gori med Labo in med Odro. Kako gotovi pa so bili, da bo dober plod rodila njih „civilisatorische Aufgabe“, se že iz tega vidi, da so že preiskavali, kakošen bo dialekt, ki ga bodo govorili ponemčeni Hrvatje, ki bodo sopet nalogo imeli, nemško kulturo dalje nositi „nach Osten“ do carigradskih zidin. Bilo je med to elito „grundgelehrterov“, ki so vedeli vse, kar v Vedah

in Rugvedah, starih indijskih knjigah, stoji; znali so na pamet vse kineške in egiptovske dinastije in njih dela; poznalo se jim je, da so ves „Brockhausov Conversations-Lexicon“ od A do Z-a prebrali; pa je bilo tudi takih eksemplarov med njimi, ki izvan tistih malih paragrafov, ki v šolskih knjigah stojé, na svetu niso družega vedeli. Naši Gundulići in Palmotići in Kačići, naši Trubarji in Konsuli in Dalmatini, naši Zrinji in Frankopani in Valvazorji, ti so jim bili španske vasi. V vsakem kotu staknili so kaj „germanskega“, povsod pa le indo-germansko, indo-slovanskega pa nikjer ne. Ravno tako so imeli povsod braniti in zastopati interese germanske „rasse“, domače pa nikjer ne. Kakor v absolutističnih državah sme le vojniki orožje nositi, ravno tako so na temelji tega načela tudi oni si svojili izključljivo pravo o znanstvenih rečéh govoriti in pisati; drug nobeden ni bil „massgebend“ kakor oni. Staro-davno plemstvo pravi, da po njegovih žilah teče siva krv, in da drugi sini Adamovi, ki niso plemeniti, nekako po zemlji smrdé. To staro plemstvo v svojih društvih trpi le take, ki morejo izkazati toliko in toliko preddedov; ali so pa oni bili gusari na suhem, na to se ne gleda. Tudi „elita“ naše vojske med seboj ni drugih trpela, kakor take, ki so mogli izkazati toliko in toliko šolskih svedočeb. Tako je nek „verifikacionalni“ odbor tudi mene iz njih društva izpahnil. Mala pa pogumna peščica hrvaških narodnjakov se je nekaj časa hrabro branila zoper to elito, pa branila se je le kakor Špartanci v Termopilah, — podlegla je. Kaj se hoče! Narodna prislovica pravi: komur Bog pomaga, pomagajo mu tudi vsi svetniki! Še le vpeljava narodnega jezika v šole je bil Maraton našim deset tisoč ne-umrjočim.

Zraven teh „oficioznih“ ljudi je pa imela Bachova vojska, kakor vsaka druga, še dolg rep „neoficioznih.“ To so bile cele trume „touristov“, ki so hodili ogledavat zemlje in je merit, kako daleč sega na jug in na iztok. Ko „curiosum“ moram omeniti, da je eden teh „touristov“ v neke nemške novine pisal, da se nahajajo na Hrvaškem take zverine: „die man konji nennt.“ Med vojskin rep spadalo je tudi nemško kazališčino društvo s Fürstovimi „possami“ itd., in brez števila „volksängerov“, „alpensängerov“, „tirolersängerov“, „natursängerov“, „harfenistov“ itd. To se je pri nas „jodlalo“ še vse huje kakor v pravi domovini tolkecev. V „dvorani“ so popevali: „Und es ertönt in ernsten Klängen das deutsche Lied“; po gostilnicah so popevali: „Ist's wo am Belt die Möve zieht? Ist's wo an der Sau der Zwiefel blüht?“ Na „potoku“ in v „Ilici“ so pa drnjali: „Nur an klan Hupfer, ach Herr Jäckerle!“ Novine, ki so se najbolj prebirale, so bile v dvorani: „avgsburgerica“, po kavanah: „pressa“, v krčmah pa: „der grade Michel.“

Vse je konec vzelo. Touristi so se najbolje preplašili naših pandurov in četnikov, kazališčino društvo je pobegnilo na vse vetre, raznoimenine „sängarje“ je prepodila pesem: „Još Hrvatska ni propala“; „Presse“ je pred „Pozorom“ izginila itd. itd. Bachove vlade, ki je hotla Hrvata preroditi, bilo je konec.

Od Zilje na Koroškem 10. sept. — Prečastitljivi knezoškof kerški dr. Valentin Viery so letos, kakor vsakega leta, v več dekanijah birmovali, med drugimi tudi konca avgusta v dekanijah beloške, kanalske in spodnje-ziljske. Povsod jih je ljudstvo veselo in slovesno sprejemalo. Jaz hočem tu kratko samo pregovoriti, kako je bilo pri Zilji v šent-lenartske, podklošterske, vratiške, gorjanske, šent-štefanjske in v šent-jurske fari. Skazali so se preuzvišeni knezoškof prijatelja slovenščine in pobožnega naroda slovenskega, povsod so na slovenskih farah po slovensko pridigovali,

slovenski in laški? Ali pa ni ravno to miglje, kakošna bi morala goriška gimnazija biti? Ali morda vodja misli, da je s temi nalogami svet prepričan, da se Slovenci in Lahi že v prvem razredu nemščine toliko naučijo, da jim nikjer in nikakoršnih zaver ne dela v daljnih razredih, v katerih je učni jezik skozi in skozi nemški? „Credat Judaeus Apella“ — mi mu tega nikakor ne verjamemo. Da nas pa prepriča, naj nam prihodnje leto natisne naloge učencev prvega razreda, iz teh bode sodil svet, so li slovenski ali laški učenci v stanu, v nemščini učiti se vseh predmetov v družem razredu. Da po dovršenem osmem razredu precej dobro pišejo Nemci, Lahi in Slovenci svoj materni jezik, da se bistri Slovenec in Lah v osmih letih dobro naučita nemščine, zlasti če je učni jezik nemški, ki ima vrh tega še po več ur na teden, ko slovenščina in laščina, in da se tudi Slovenec in Nemeč v osmih letih naučita laškega jezika, ni kar nič čuda, zlasti v mestu ne, kjer se po ulicah večidel sliši laščina. Al zakaj nam goriški vodja ni priobčil slovenskih nalog, ktere so izdelali Nemci in Lahi, ki se, žalibog, oboji skupaj in le v enem razredu učijo slovenskega jezika? Prav iz teh nalog videlo bi se in spoznalo, koliko enakopravnosti v Gorici zdaj vživa slovenščina. Kako je v tej zadevi, kaže vodjeva opazka: „Slovenische Elaborate deutscher und italienischer Abiturienten liegen nicht vor.“ Ta opombica je merilo, kakošna se s slovenščino godi v Gorici. Vides nas ne slepi. — Kar nam je na goriški gimnazii prav všeč, je to, da je prvi razred ločen v dva oddelka, v enem so Lahi, v enem pa Slovenci. Pravih učiteljev šteje ta gimnazija 11, suplente 4. Laščina za tuje se je učila v 3 oddelkih, slovenščina za tuje le v enem; za 2. in 3. oddelek ni imela učencev; gosp. vodja! od kod ta prikazen? Razjasnite nam jo. — Naloge, ki so se dajale na viši gimnazii iz slovenščine, kažejo, da jo gg. Jesenko in Marušič dobro obdelujeta, — toda preveč vezane so jima roke. — Iz viših ukazov radostni naznanjamo, da je državno ministerstvo 200 gold. dovolilo, da se za gimnazijalno knjižnico nakupi laških in slovenskih knjig, in kar je še važnejše, da se zlasti na spodnji gimnazii uči kršanski nauk v maternem jeziku. Slava njim, kateri so pripomogli v tej važni stvari. — Študentov šteje goriška gimnazija 43, katerim je došlo pomoči 4771 gold. 25 kr.; druge podpore se je sešlo 254 gold. 92 kr., in učenecem razdelilo 115 gold. 22 kr. — Zavoljo hude vročine meseca avgusta se je prosilo, da se tudi v Gorici šolsko leto konča z julijem mesecem; učnine so plačali učenci 2179 gold. 80 kr., vpisnine pa 228 gold. 90 kr. Iz štatističnih izkazov pozvedamo sicer število učencev sploh (443) in tudi njihovo razvrstitev po veri in vspehu, a da bi nam bil ravnatelj povedal, koliko Slovencev obiskuje goriško gimnazijo, tega ne; vzrok temu je njemu znan, pa tudi nam. Iz samih priimkov, zlasti če se piše Macorig namesti Mahorič, tega se ve da ne more uganiti svet. Kako se vendar protivniki naši bojé velicega števila slovenskih učencev!

Peto poročilo goriške više realke nam je nekoliko, se ve da malo, bolj všeč. Tudi v njem ne nahajaš slovenskega sestavka, pa tudi laškega ne, vidi se, da tudi tu nemščina prevladuje. Iz šolskih vesti razvidimo, da je imela ta učilnica 14 učiteljev, konec leta 206 učencev, izmed katerih je 198 katoličanov, 2 protestanta in 6 judov; šolsko leto jih je dobro dovršilo 154, 11 let starih je bilo 7, 21 let ima 1; učnine se je plačalo 1291 gold., in sicer mestni blagajnici 586 gold. 56 kr., šolskemu zalogu 652 gold. 80 kr. in 51 gold. 64 kr. blagajniku, kateri pobira učnino. Vse to in tudi še razvrstitev učencev po domovini beremo v teh izkazih, le razvrstitve po narodnosti tudi tukaj ne nahajamo, menda

iz istega vzroka, iz kterega je ni pristavila tudi tamošnja gimnazija. — Izmed viših ukazov navajamo tega, da sme učiteljstvo iz tehtnih vzrokov že prvega pol leta priporočati tudi učence 1. razreda, da se oprosté učnine. — Prvi razred je bil ločen v dva oddelka; iz tega, da se je kršanski nauk v enem učil laški, v enem pa nemški, sklepamo, da so bili v prvega vrsteni Lahi, v drugoga Slovenci, kako so se Nemci (ako jih je kaj) pa saj morajo biti, ker je sicer sploh učni jezik nemški) učili kršanskega nauka, nam poročilo ne pové. Tudi slovenščina se je na nižji realki po 3, na viši po 2 uri in sicer kolikor je moč sklepati iz učnega reda, slovenski učila za Slovence; Neslovenci (17 Lahov) so se je učili v posebnem oddelku; med redne predmete se je sprejelo tudi kmetijstvo, ki se v 3. in 4. razredu uči po 2 uri na teden; — v nedeljski obrtnijski šoli je bilo 82 učencev, al učili so se le prostega in zemljemerskega risanja. — Ustanove nima goriška realka nobene.

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Štefuc, ki se je med našim pogovorom preponižno pomaknil za vrata, je komaj čakal, da se možaka enkrat pobereta, da bi sopet on zinil eno. — „Gospoda, lepo prosim — reče — izberita si kaj! jaz sicer sam ne znam brati, ali kolikor se mi dozdeva, tu imata dosti berila saj do pusta.“ Primakne dežo enmalo bliže mene in tako se je muzal sam seboj zadovoljen, kakor da bi bil iznajdel telegraf, ali saj smodnik. Vprašam ga, ali so te od miš in podgan na vseh voglih objedene „Laibacherice“ njegova lastnina? „Se vé da, gospod — pravi — že stari oče so me učili, da čez 7 let vse prav pride, in tako sem pri naši gospej te liste celih 8 let pogina reševal in včasih jej iz rok pulil, ko so se že dotikali masla, sala ali klobas, kterim so bili namenjeni v zavitke.“ Dalje vprašam Štefuca, ker je že toliko časa v Krškem, ali vé, da bi kje drugod morebiti imeli „Novice“ ali „Zgod. Danico“? Pa nevedno z glavo kima rekoč: „Ne vem, gospod, če Vas prav razumem, kajti podnevi še v svojem življenji nisem nikoli videl nobene zvezde, in imam jih že svojih 55 let na hrbtu, kaj še le danes, ko je tako oblačno; če pri nas ostaneta, vaji bom jutri, ako bo nebo jasno, zgodaj poklical in pokazal zgodnjo danico, če jo želita videti na vsako vižo.“ Nikdar še nisem videl, da bi bil ušel smeh prijatelju mojemu tako od srca, kot pri tem tako dobrosrčnem in nedolžnem Štefucovem odgovoru. „Vidiš dragi moj — mi reče — zarad naravoslovskih preiskav premedel sem skoraj vse kote po Slovenii, ali kaj tacega se mi še ni kmalo pripetilo; sicer sem zavoljo mrličev naprosil kacega uradnika, da mi je pricefal „Laibacherico“ iz pisarnice, danes jo pa dobivam štirikrat zaporedoma vselej kot drug časnik in nazadnje celo zbirko od osmih let; nemški pregovor: *Jedes Ha-serl findet sein Graserl* ima le vendar prav, ker: *Das Laibacher Zeitungshaserl hat halt gefunden sein Gurkfelder Graserl.*“

Al nazadnje so se sami gospod dež prestrašili Štefucove deže, naenkrat so nehali, kar zmanjkalo jih je in v najino neizrekljivo veselje jelo se je od vseh strani prekrasno vedriti. Plačava in pustiva polovico vina, ktero ni bilo zastonj krško, kajti bilo je v redu krščno. V Gregoričevi gostivnici naji je že star bradat prijatelj težko pričakoval rekoč, da je že čez leto in dan tu naseljen. Vprašala sva ga, kako se najina ori-

ginalna krčmica imenuje? Pa odgovori, da je brez imena. Toraj jo tû v „Novicah“ krstim in rečem: „Pri krškem aligatorji.“ Kakor ta žival ob bregovih Orinoka, Maranjona in Missisipita stanuje, in neizmerno vodo ljubi, tako tudi naš mali krčmar in gospodar Štefucov in Šembilije na bregu Save neizrečeno njeno vodo „obrajta.“

Popoldanje jasno nebo in bradatega prijatelja novica, da drugo jutro o pol sedmih Sokol gotovo pride, okrepčate sopet najine živce in mišice in podamo se proti večeru vsi skupaj h krškemu županu, kjer je krčma in krška kavarna. Tû je bilo že precej krške gospôde zbrane in čedalje več je je dohajalo. Od konca nama je bilo neznano čudno pri srcih, ker, kadar so se odprla vrata, je zdaj v fistelnu, zdaj v baritonu, zdaj v basu zabrenčalo: „Gutnômt majne Herren!“ Pa sam Bog vé, kako nas je počasi dobra kapljica zbrala vse goste v čudno harmonijo okoli ene mize. Razun okrajnega predstojnika so bili pričujoči skoraj vsi uradniki od najvišega do najnižega vseh oddelkov, in kar je odličnih mestnjanov. Iz „gutnômt-ov, bigêts-ov, bištêts-ov in bissensbôs-ov“ se je taka lepa slovenščina na enkrat izlegla, da nisva skoraj verjela svojim ušesom. In tû se je latinska poslovica: „in vino veritas“ v svoji pravi svetlobi pokazala. Posebno uradniki so skoraj vsi govorili gladko in pravilno, nemščina je popolnoma izgnila, kakor da bi je ne bil nihče nikdar znal. Zagotovljali so naji vsi od kraja, da, ako pride zapoved uradovati slovenski, so vsi prvi dan pripravljene z veseljem vstreči svojemu narodu, visoki vladi in svojemu srcu, katero je vkljub vsem „Gutnômt-om“ le vedno slovensko ostalo. Sledila je napitnica napitnici rodu in domu, prvim možakom itd., ki so bile vse navdušeno sprejete. Menili smo se tudi zarad čitavnice, pa rekli so, da nemškutarjev pravih je malo, ali pa nič, ampak da je premalo odlične gospode in da je mesto neznano obožalo v zadnjih letih, ker tudi nima niti kazine, niti „Lesevereina.“ — Bili smo prav vesele in židane volje do pozne noči, dopoldanji dolg čas in veliko „cagovitost“ nama je popolnoma večerno narodno društvo zbrisalo iz neugodnega spomina. Dobila sva prvi dober vtisek od dolenske strani in odkritosrčno rečem, da pred tremi leti na Gorenškem, ki maršira na čelu narodnega gibanja, v Radoljci nisem opazil četrtine toliko narodnega duha, kot v Krškem, akoravno ni za ped več. — Z ulic se zasliši boben, ki je krško meščansko stražo skliceval, da odrine v Novomesto na 500letnico. Gosp. Delorenzo, po rodu Lah, se poslovi kot straže načelnik prvi od društva, da pelje svoje hrabro krdelo Sokolcem pot pripravljat. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Maribora 25. sept. †. — Naše svečanosti neumrlemu rodoljubu vladiku Slomšekmu na spomin se je tudi nad 50 ljubljanskih Sokolcev udeležilo. Veselo znamenje, kako krepko živi „Južni sokol“ in kako živo se zaveda svete svoje naloge. V saboto 23. t. m. zvečer so odšli iz bele Ljubljane in dospeli v Mariboru v nedeljo zjutraj. Prisedši do kolodvora ugledali so, akoravno o zarani uri, že veliko množico zbrano; pozdravil jih je gosp. dr. Srnc s krepkim in navdušenim govorom. Odgovoril mu je podnačelnik g. dr. Zupanec in „živio“ in „na zdravje“-klicev ni bilo ne konca ne kraja. Potem stopi iz množice deputacija tamošnjega nemškega društva. Predsednik pozdravi Sokolce prav jedernato in prijazno; tajnik Sokolov mu ravno tako odgovori, podá mu roko ter ga odzdravi s srčnim „na zdravje“, katero so njegovi tovarši navdušeno ponovili. Pobrateni z Nemci in poljubljeni od naših vrlih štajarskih Sloven-

cev, korakajo Sokolci skozi mesto v čitavnico. Tukaj jih čaka obilo obilo obložena miza s sladko kapljico vinca in z jedili. Na vse jutro se je popevalo in napivalo, da je bilo veselje. Ob 9. uri so šli skupno k sv. maši v cerkev sv. Barbare. Na potu stopijo vsi na pokopališče in Sokolci zapojó Slomšekmu pogrebno pesem. Po sv. maši se razidejo po mestu, ter posebno občudujejo kazinsko poslopje. Ko bi pač Slovenci tak narodni dom v Ljubljani imeli! Ob eni je bil obed. Mnogo Hrvatov in domačih gospodov je s Sokolci skupaj obedovalo na Mohorjevem vrtu in tukaj so se vrstile navdušene napitnice z govori in pesmami, tako da je bilo kakor v rajskem veselji. Po obedu šli so Sokolci razstave gledat, kjer so bogate izdelke štajarske občudovali. Zlasti je veselilo Ljubljančane, da večidel razstavljenih reči izvira iz slovenskega dlana in uma. Ob 5. popoldne napovedano je bilo občno skupno telovanje Sokolcev z nemškimi telovadci. Glejte dragi! da prijateljstvo Nemcev s Slovenci ni nemogoča stvar. V Ljubljani pa se celó nekterim slovenskim rojakom ni zdelo mogoče, s Slovenci združenim telovaditi, — ločili so se. — Telovadlo se je v občno pohvalo, in kakor so se tudi posebno trije mariborski telovadci odlikovali v telovadski gibčnosti in izurjenosti, vendar tudi Sokolci kar nič niso zaostali v težavnih vajah. Ob pol osmi uri se prične beseda. Velika dvorana je bila prepolna rodoljubov slovenskih. Po govoru predsednika čitavnice dr. Srnc namenjenemu Slomšekmu v spomin, stopijo Sokolci na oder in pokažejo svoje umetno sestavljene grupe. Neskončna pohvala jim je donela pri vsaki točki, in h koncu jim dr. Srnc v spomin podari fotografijo čitavničinih odbornikov. Sokol Drašler se za dragocenjeni dar srčno zahvaljuje ter željo izreče, da bi tudi Maribor kmali rodil mladega Sokola. Živijo in slava-klici so doneli ti želji in ker so se nekteri Sokolci koj potem odpotili v Ljubljano, jih je spremljalo mnogo prijateljev do kolodvora. Videlo in bralo se jim je na obrazih, kako težka jim je bila ločitev. — Al dolžnost jih je klicala domú — in odšli so! Na zdravje!

Od Zilje 16. sept. — Blizo ob treh popoldne 15. septembra je začelo goreti na ziljski Bistrici, ktera je jedna največih vasi v slovenskem predelu Koroške ter ima čez sto hiš. Suho je bilo vse kakor trska, seno, slama, žito in velik del otave in turšice je že bil v hiše pospravljen. Še detelja v ostrvih je na polji zgorela. Pri tej priči je udarilo pri bližnjih cerkvah na zvon in klicalo na pomoč. Skokoma je s štrkaljci in s gasilnicami iz sosednih vasi priletelo mnogo ljudstva braniti ognju. Ob petih se je ogenj ustavil. S toliko močjo so branili ljudje, da se ne dá dopovedati; vsaki se je trudil, kolikor je le mogel. Pogorelo je 14 hiš, nobena ni bila zavarovana.

Od Zilje 17. sept. To je strašno. 16. septembra se je bil ogenj na Bistrici do dobrega pogasil, ljudje so se bili malo pomirili, gasilnice večidel odpeljale in kar so bili iz hiš iznesli, sopet po malo v hiše spravili; kar začne na spodnji Bistrici spet goreti; nič se skoro ni moglo oteti, 73 hiš je pogorelo in samo 34 hiš še stoji, žalostno je pogledati pogorišče, kjer je prej prijetna Bistrica stala.

Pri Št. Jurji pod Kumom 17. kim. — Neimenuvan dobrotnik iz Ljubljane je na prošnjo v „Novicah“ poslal 50 gold. av. vr., da se razdelijo med prebivavce šentjurske duhovnije, ktere je toča najhuje zadela. Za ta lepi dar se v imenu uboščekov prav srčno zahvaljuje Leop. Gestrin, župnik.

Iz Čepovana na Goriškem 27. avg. K. — Ne zamerite, predrage „Novice“, da tudi jaz povem, kar vem in pišem, kakor znam. — Radostni smo brali v 33. listu „Novic“ „Glase domorodne o novem času.“

spodnji okrog za 4594 milj oddaljen. Vsi 5 pa so 6047 široki s prostorom vred, ki loči enega od drugega.

Saturn ima 8 lun. Številke, kakoršne so v spisu, niso nič kaj prave. Le druga luna stoji dalje, kot je v spisu zaznamovano, druge (te so 1, 3, 4, 5, 6) so bliže, 7 je oddaljena le za 205.000 milj, in 8. za 524.686 m. Če pri 1. luni je čas teka pravni, pri drugi je za 18 minut prekratek; pri 3. za 5 predolg; pri 4. za 31 predolg itd.

Kaj neki pa bodo odbijale lune, in kaj bodo saturnovi obroči posojevali svetlobo, ktere v resnici sami nimajo dosti!!

15. Čas teka pri Uranu je: 83 let, 271 dni, 3 ure, 48 m. Uranovo daljše presredje znaša 8223 milj, os le 7423 m.

Uran ima 2 luni; morda ima tudi 4. — Primeri o tem „Wunderbau des Weltalls von J. H. Mädler V. Auflage.

16. Neptun dopolni svoj tek v 165. letih 35 dneh; presredje njegovo je 7500 milj dolgo.

Neptun ima 1 luno, ki dopolni svoj tek v 5 dneh, 21 urah, 4 min., 9 sek. in je oddaljena od Neptunove srede za 54.057 milj.

Avstrija, pozor!

Avstrija pazi! dobro pazi! da ne prideš v škodo — smo si mislili, ko smo prebirali 504 strani debelo in celó z zemljevidom razjasnjeno laško knjigo, ktera nam hoče pograbit veliki kos slovenske zemlje, pod naslovom: „Il Friuli orientali. Studi de Prospero Antonini“ (Izhodnja Furlanija. Premišljevanja od Prospera Antonina). Nedavno je na svitlo prišla v Milanu, in izročil nam jo je visokospoštovan gospod, rodoljub slovensk in iskren Avstrijan. Pridjani zemljevid pa se veli „Le Alpi Giulie colle loro Dipendenza italiane Friuli Orientale ed Istria.“

V 12 poglavjih obdelava starodavno zgodovino laških deželá, statistiko, narodopisje itd., ter jo pelje do današnjih dní. Pisatelj ni zadovoljen z Lahí samimi in s poitalijančenimi že slovanskimi deželami, marveč s posebno slastjo v svojih „študijah“ grabi po istriških, goriških, koroških in kranjskih Slovencih pisaje tako le: „Italii (Laškemu) naravne (natorne) meje so Alpe (planine) in vse tukajšne dežele so laške, kterih se na poti prava ne morejo prisvojiti niti narodi unkraj alp niti ptujci.“ In če pogledamo zemljevid, kjer so zaznamovane te „naravne meje“ in ogledujemo gore, ktere stavijo mejnike laški zemlji in med kterimi stoji tudi naš že v Tricorno poitalijančeni Triglav, vidimo, da ne le vsa tržaška, istrijska in goriška zemlja se jemlje v laško, temuč tudi koroški Potablo, Malboret, Žabnica, Bovec, in kranjska Idrija, Cerknica, Lož, Postojna, Planina in Logatec!!!

Ne more se pa reči, da pisatelj obširne te knjige (kteri je cena 3 gld.) jo je pisaril brez glave, kajti očitno je, da z velikim trudom in mnogovrstno vednostjo je narejena ta knjiga; da pa mu tudi predrzna laž prav bogato nadomestuje resnico, se vidi na prvi pogled. Al naj pomaga, kar more, da se le izpelje, kar 1. poglavju na čelu stavi z besedami: „La unità geografica e la unità politica dell' Italia. Della necessità di studiare, conoscere e definire limiti naturali della penisola italica.“

Zanimivo je to knjigo prebirati, ker povsod se vidi, kako v svojih „študijah“ pisatelj vodo vozi na mlin italijanski. Tako v Gorici ne najde ne enega Slovenca, ampak le 13426 Lahov! Na strani 417. zasmehuje „Novice“, da si prizadevajo na Krasu in v Istri slovansko omiko širiti, in slovanski jezik vpeljati v šole

in uradnije, čeravno — pravi — je znano, da mnogo vasí v Istri 1848. leta za narodnost poprašane in kam da hočejo spadati, so odgovorile, da hočejo biti laške (all' italiana)! „Sam Bog je gore in meje postavil nam Lahom“, in da bi to dokazal, navaja iz pesmi „I sette soldati“ A. Alcardijeve, ktera poje:

Iddio con immortali
Caratteri di monti e di marine
Ha scolpito le patrie!

Sklepa pa predrzne svoje domišljije s temi besedami: „O kriku bolečin, ki srce trgajo revnim, upajočim Benetkam, ne bojo Italijani svobodnih laških dežel mogli neobčutljivi ostati. Iz Firenze, nerazrušljive trdnjave, ktero varujejo zagrada Apenin, bode prišlo znamenje za nove boje, ker od Alp do morja ne more kraljevati ne prava neodvisnost, ne popolno edinstvo, ne narodna svoboda, dokler so ptuji vrinjenci posestniki le ene pedí nakrajne zemlje laške!“ —

Ali ni to dosti jasna beseda, kaj nameravajo te „študije? Le eden sicer govori v tej knjigi tako; al gotovo je organ mnogih milijonov, in kolikor jih dozdaš še z njim ni bilo soglasnih misli, vcepiti jim jih utegne ta knjiga, ker Italijan je vroče krvi in ne bode popraševal, je li pa to tudi resnica, kar apostelj njih piše.

Visoko vlado našo, ki je v prejšnjih letih tako „precartano“ pestovala laščino, — ki je na slovansko deblo v šolah in uradnijah prerada cepila laščino, pa prebiravši to knjigo vprašamo: ali niso take zmote prejšnjih časov krive, da se delajo zdaj takošne „študije“, ktere nameravajo slovanske narode zatreti in Italijo širiti čez meje avstrijske? Vprašamo jo: ali ni zadnji čas — in Bog daj, da ni prepozno! — da vse svoje žile napnè, da se povrnejo Slovencem in Slovanom drugim, ki se mejašijo z Italijo, njih natorne in božje pravice, in se s tem prestvarstvom šol, uradnij in javnega življenja stavi predrznim rokam zagrada, ktera varuje celoto Avstrije?

Videant consules, ne quid detrimenti capiat res publica!

Ravnopravnost slovanskih narodov, zvestih prestolu avstrijskemu, pa bode skala, na kateri se razbije „znamenje iz Firenze“!

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.
(Dalje.)

Drugo jutro sva bila ravno pri kavi, ko strežaj v sobo zakriči: So že tukaj! vse črno jih je in imajo žené in otroke! — Zadnjih besedi sva se neznano prestrašila, ker sva si mislila: za božjo voljo, če imajo pa žene v širokih krinolinah seboj, kam se bova pa midva debeluha spravila, ker špekulirala sva tako, da se tje, kjer ima 60 Sokolov dosti prostora, tudi dva ožnorana moža lahko prisedeta. — Skočiva iz sobe in vidiva tu novomeške kočije in „tajseline“ v redu, svojega bremena pričakovaje, na levem bregu Save pa trumo Sokolcev k sreči brez žená in otrok, in še dandanes nisem v stanu iztuhtati, koga je mož na prvi pogled imel za pajdašice in otroke. Gosp. Crnič, novomeški trgovec, ki ima pri vsi ti svečanosti veliko zaslug, je kmali vse vredil, zastava Sokolova se je razvila in hajdi proti Novomestu. — Naenkrat nam zgine na potu zadnji voz izpred očí, nihče ni vedel, kam, kaj in kako? ali se je morebiti celó pogreznil v jamo, ki so jo dolenski nemškutarji kakor volkom nastavili. Ravno poln nepopisljive radosti kot spomladi škrjanec prepevam:

Lisica, lisjak — sta pila tobak,
tobaka ni bilo — sta pila vodó,

in skoraj vso množico do solzá ginem, ko pri general-

nem štabu, ktereга sva se midva držala, to osupljivo novico zvemo. Tenor se mi je kar spremenil v bas in nazadnje sem komaj zmožel prijatelju pianissimo šepniti: Zdaj pa vidiš, kaj je to, da sva brez orožja, oh, da sem turški top pozabil na Hrvaškem! Ali v tem trenutku se sopet drdranje zasliši in kmali so bili zgubljeni pri nas, na vse pretege kričaje: „Dolenska, že te imamo v svojih pestéh!“ — Povedali so, da njih voznik, ne ravno Diomed, hotel se je ogniti, in prevrnil jih je v graben, pa brez vse škode. Kakor se je nekdanj J. Cezar, ko je prijadril v Afriko in stopil na suho, precej spodteknil, padel in zavpil: „Africa, te teneo!“ ravno tako so veseli Sokolci nazdravili Dolensko, in vsi smo sprejeli to kot dober „omen“; jaz sem pa zopet začel poprejšnjo lepo pesem žagati od konca do kraja. Ko sem se čudil pri štabu, s katerim sem imel čast voziti se, da tako vesela lahkomišljenost navdaja rdečo armado, so mi sopet na novo pritrdili mnenje prijateljevo, da se Sokol ne straši niti toče, niti nevihte, magari tudi Bachove in Schmerlingove ne; če oblubi, da pride, tudi gotovo pride; vselej je mož beseda. Ko iz Kostanjevice proti Šentjerneji drdramo, se naenkrat začuje: bum! bum! bum! kakor grom topov in to čedalje gosteje. Zdaj še le prav za prav prebledim in se sopet žalostno spominjam svojega neprecenljivega topa, pa g. Crnič me precej potolaži, rekoč: da vse to velja Sokolu na čast, ktereга Šentjerneji že komaj čakajo.

V Šentjerneji je bilo vse po koncu in vse je bilo radovedno enkrat vendar videti na svoje oči, kakošni so ljubljanski „purgarji“ v rdečih srajcah, ker imajo krški in novomeški temno-zelene sukne, njihovi sosede Kostanjevčanje pa neki še celó frake, — se ve, kadar so v paradi. — Fantje so pokali iz možnarjev, da je bilo kaj, stare ženice in mlada dekleta se pa niso mogle prečuditi, da so „ljublanski purgarji“ vsi tako zali in mladi, kajti navajene so bile dozdej videti pri taci mestnih stražah lepo tropo mož, ki so že poprej po dva, pa tudi po tri cesarje odslužili. Prekrasna Šentjernejka, ki je ravno iz cerkve prišla, reče za mojim hrbtom svoji sosedinji: „To pa, to! — to so fantje, kar mleko in kri jih je, pod nosom pa možko privihane „črne brkice“, — jaz se jih kar ne morem nagledati, oh, ko bi ti hotli pri nas ostati!“ — Pri Zagorcu, našem deželnem poslancu, je bil zajtrk z vilicami, včasih pa tudi z rokami — déjeuner à la fourchette — zaradi česa moram Zagorčevo mater in njene zale uljudne hčerke tū v „zlate bukve“ ročne in tudi dobre postrežbe vpisati in ne rečem preveč, da so prekosile v brzini priprave 1863. leta umrlega francozkega kuharja Soyer-a, ki je slovil nekdanj na kontinentu in v veliki Britaniji kot prvi mojster za vsa človeška djanja tako važne kulinarske umetnosti. Dragi bravec, sam mi moraš dopustiti, da se tū ne dá odgovoriti: „ažen pič, pa družega nič“, kakor so meni domá mati kot dečku rekli, kadar sem jih vprašal, kaj da bomo jedli opoldan, — treba je bilo v pol ure nasititi in napojiti blizo 70 ljudi brez poprejšnjega napovedanja in kake druge priprave! In to nalogo so Zagorčeve, skoraj bi rekel, v tej zadevi čarovnice popolnoma rešile; Francoz bi rekel „comme il faut.“ — Bil je slavolok, bile so narodne zastave in zastavice, bilo je na vse pretege „živja!“ „slave!“ in „na zdravja“ in vse druge ropotije, kar pri taki priliki domoljubno srce le zahtevati more. Kakor pošten, nepristran in pravičen kronist ne bom pozabil omeniti g. trgovca Vičiča z njegovima sestrama, pravima slovenskima rožicama, ki se z Zagorčevimi delijo v zaslugah pri sprejemanju in gostovanju Sokolcev in njihovih dveh ožnoranih „feldpatrov“, kakor so naji šaljivo imenovali.

O poli ene smo bili v Žabji vasi pred Novomestom, to je — si parva licet componere magnis —

v Hietzing-u pred Dunajem ali pa Šiški pred Ljubljano. Tū so se Sokolci skobacali z vozov, postavili v red in dobili liste za stanovanje in obed prav po vojaški šegi. Kar se tega tiče, se more tū javno vsemu slovenskemu občinstvu na veliki zvon oznaniti, da se je v tej priliki Novomesto, ki je bilo dozdej zaradi svoje nemškutarije začrnjeno in gotovo tako grdo zaznamovano kot nekdanj Betlehem med mesti Judeje, svoje lice tako sjajno razsvetlilo s svojo pravo staroslovensko gostoljubnostjo, da se — menda razun Kranja in Vipave — kaj takega še dozdej ni nikdar dogodilo pri nobeni narodni slovesnosti in da ga vsem drugim našim biserom Gorenškega, Notranjskega, Štajarja in Koroške, Goriškega in Istrije v eksemplu stavi na vse veke. Tudi nama so brezplačno stanovanje prijazno ponudili na velikem trgu, kjer so 6 lepih prostornih sob v 1. nadstropji mestnjani za 3 dni v najem vzeli nalašč Sokolcem za voljo. Ker se v mestu nisva iznajdla, so nama rekli, naj kar marširava za zastavo; kamor gré ona, naj greva tje tudi midva, česar ni bilo moč zgrešiti, kajti tam je bil Sokolov generalni kvartir. — Ko se v Žabji vasi v red postavijo: trobci naprej, potem zastava, potlej pa po dva in dva Sokola vstric, začne novomeška banda na čelu „čingar čingar čing čing“ s turškim bobnom znano popotnico po viži: Pridi Gorenc itd. Množica spremljevalcev je vedno čedalje bolj rastla, da se je kmali jeziti začelo; narod je od vseh strani skupaj vrel in neprenehani gromoviti živio- in slava-klici so nazadnje najmanji oblačice izpod neba odpodili tako, da nam je solnce tako krasno sijalo, kakor zgodovinarji pripoveduje, Napoleonu I. pri bitki pri Avsterlicu.

(Dalje prihodnjič.)

Jezikoslovske drobtine.

5. Nijeden.

Nijeden je pravilna pisava za navadni „nobebeden“, „obeden“, „obén.“ To nam ne kaže samo etimologija te besede (sostavljene iz ni+jeden) nu tudi podoba nibeden, ktero slišiš po nekterih slovenskih krajinah. Nikavnica (negativna partikula) ni se kakor v tem, tako v mnogih družih zaimenih nahaja, primeri nikdar, nikjer, nič (č' = kaj, prim. istrski ča), nikdo (popačeno „nihče“) i. d. „Drobtinice“ nekterih tečajev že pišejo nijeden; naj se ta jasna i pravilna oblika sploh piše!

6. Rtast.

Rtast je prava slovenska beseda za izposojeno „špicast.“ Slišal sem jo od nekega tesarja v Mariboru, ki je v svojem govoru neki „rtasti nož“ popisoval. Izpeljava te besede od substantiva rt (spitze) je jasna.

7. Služiti.

Služiti pomeni nekterokrat to, kar „pripraviti“, namreč v zvezi: gostijo (= pir) služiti, to je, gostijo pripraviti, dati. Ta glagol sem slišal od človeka, ki je v Olimijah na Štajarskem domá.

Janko Pajk.

Dopisi.

Iz Maribora. (Razglas.) Visoko c. k. namestništvo v Gradcu je po dopisu od 21. sept. t. l. št. 15.538 dovolilo, da se šole na c. k. gimnazii v Mariboru za leto 1865/6 še le 15. oktobra t. l. začno, ker se šolsko poslopje do rečenega časa še le dozida. K vpisovanju se imajo učenci oglasiti 13. ali 14. oktobra, dopoldne med 8—12. ure, pri podpisnem ravnateljstvu.

C. kr. ravnateljstvo mariborske gimnazije dne 24. septembra 1865. Adolf Lang, ravnatelj.

Al jutri bo zorilo
In sanja več ne bo,
In tvojo bo podobo
Zagledalo okó.

7.

Počivaj na srcu mi, dete, sladkó,
Ti, moje veselje, ti, moje nebó.

Ljubezen, ljubezen je radosti dom,
To vedno sem rekla, trdila to bom.

Slavila življenje sem srečno nekđaj,
Al bitje preblažno mi še le je zdaj.

Le ona, ki ljubi, ki skrbno gojí
Otroka, ki lepo ko roža scvetí,

Le mati pozná, in le mati umé
Ljubezen nebeško in srečo zemljé.

O mož je prereven, ker dano mu ni,
Občutiti radost, ki ženo blaží.

Kak sladko me gledaš, kako se smehljaš,
Al mamico svojo že, ljubček, poznaš?

Počivaj na srcu mi, dete sladkó,
Ti, moje veselje, ti, moje nebó!

8.

Prvikrat si me užalil,
Toda strl si mi srcé;
Neusmiljen, saj počivaš
V temni raki, o gorjé!

Zdaj poglede le pobešam,
Ker veselje vse je preč,
Sem ljubila, sem živela —
Ino živa nisem več.

Tiho hočem žalovati,
Palo zagrinjalo je;
Z Bogom radost, z Bogom sreča,
Bod' te zveste mi solzé!

9.

Hči edine hčere
Dete sprelepó,
Tebe blagoslavljam
Z velo zdaj rokó.
Tvoje je življenje,
Svet ti je odprt,
Mene skor objela
Bode bela smrt.

Láse imam sive,
Lica bleđa zdaj,
Mlada in cveteča
Bila sem nekđaj.
Srečno sem ljubila
Poročila se —
Tudi ti boš stara,
Leta le hité.

Naj hitijo z Bogom
— Vse je le bežnost —
Toda vari skrbno
Srca si mladost.
Vedno rek ponavljam,
Rek poprejšnjih dni:
Sreča je v ljubezni,
In ljubezen v nji.

Ko sem ga zgubila,
Ki mi bil je svet,
Sem gojila zvesto
Še ljubezni cvet.
Hrabro podpirala
Strto sem srcé,
Iskrice ljubezni
Starki še sveté.

Hči edine hčere
Dete sprelepó,
Tebe blagoslavljam
Z velo zdaj rokó:
Ako srce poka
Le junaško stoj,
Bol ljubezni nosi
Ko zaklad seboj.

Luíza Pesjak-ova.

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Prekrasen, iz spomina neizbrisljiv bil je pogled iz predmestja Kandije pri mostu čez Krko proti mestu na skalnatem bregu; bil je to eden tistih trenutkov, ki se človeku le redkokrat v življenji pripetijo in se mu zaradi tega toliko globokeje, neugasljivo vcepijo v srce. Misli si, dragi bravec, ne najmanjšega oblačica na nebu s solncem Napoleona I. pri Avsterlicu, navzdol v Kandii in na mostu Sokoleva peresa in rdeče srajce z novomeško bando na čelu, navdušeno igraje „Naprej zastava Slave“, v hišah na skalnatem brdu vsa nadstropja in vsa okna z gospemi in gospodičinami natlačena, da so komaj mogle dihati, entuziastično Sokolcem z belimi rutami v pozdrav mahaje, na mostu pa ljudi, da se nismo več gibati mogli; večkrat smo morali postati, da smo sopet v korakanje prišli, vsi vikaje in kričaje na vse grlo: „Na zdravje Sokolci!“ „Živio Slovenci!“ „Slava Ljubljancem!“ da se je jel skoraj most podirati. Sokol je smel ta dan ponosno reči: „veni, vidi, vici!“ Midva sva se pa ogledovala pri prtljagi, ali ima kdo kak siv plajšč saboj, ker ti imajo navadno rdečo podlogo, da bi se bila narobe va-nj ogrnila in tako saj na pol Sokolcem bila podobna, da bi se mogla deliti v slavo njihovo, — pa ga žalibog ni bilo moč zavohati in morala sva ostati zgubljena med množico in audijencijo dajati svojim mislim. — Slavni francozki pisatelj Proudhon pravi, da vse se dá zapovedati in prisiliti, le entuziazem ali navdušenje nikdar ne! Res bi bil lahko kdo komandiral Novomeščanom: „Meine Herren! also jetzt dreimal Hoch!“ in zahrkalo bi bilo iz grl: Hoch! Hoch! Hoch! kakor da bi mecês nove grče žagal, al „Slava!“ in „Živio!“ na mostu so iztekali iz sredine srca, in marsikter možic, poprej nemškutar ali pa celó nič, je naenkrat čutil, da ima še v dnu srca neko dozdaj nepoznano, popolnoma skrito žilico, kateri se pravi: slovenska národnost, ki se ne dá uničiti, ktere ni nikdar čutil, in naenkrat mu je na stare dni hitreje jela biti, kot nikoli dozđaj druga ktera si bodi. — Popotnica (marš) Sokolova čez most v Novomesto bila je za nemškutarijo, ki se je tam 500 let gnjezdila, šopirila in na videz že popolnoma vkoreninila, pravi Waterloo! Ako Bog dá in sreča junaška, je odslej, mislim, na veke potlačena; se vé, da migal bo še dolgo sém ter tjé kakošen rep kakor pri gadu, kadar se mu odseka glava, al to nas ne plaši, ako mu je enkrat glava strta.

Po kosilu se je čedalje bolj začel veliki trg oživ-

ljati, Sokol za Sokolom je prihajal radostnega lica si bolj natanko Novomesta ogledavat, pa ne več sam, ampak vsak z zalo gospodičino na strani, nekteri bolj srečni so imeli drugo na levi, drugo na desni, nekteri pa še celó po tri, vsi lepo slovenski brez bissenbôsenkega mešanja kramljaje in prav srčno se radovaje. — Neki debel mézelj poleg mene zagodrnjá: „ti le slovenski uzarji so pa še vse huji kot lovci*); stavim svojo glavo, če ta-le rdeči narod dolgo pri nas ostane, ne bo hotla nobena krinolina več nemški znati!“ V resnici so mestnjani radovoljno zaupali svoje hčerke našim vrlim „uzarjem“, prepričavši se, da niso sami kselači in fakini, kakor so se nekteri protivniki trudili glas raznesti, da bi bili lahkoverne mestnjane pripravili v strah pred to „drhaljo.“ Vse laži o Sokolcih pa so izginile, ko se je začulo, da so tudi dohtarji vmes, ker dali so, kot sv. Mihael, Sokola dohtarja Gestrina, mojega starega prijatelja, na desno stran tehtnice in njegov dohtarski klobuk je tako pezo na našo korist potegnil, da nazadnje so se jeli tisti mestnjani, ki niso dobili nobenega Sokola v stanovanje, strašno jeziti, da so jih ravnatelj svečanosti tako prezrli in zanemarili. — Vem sicer, da je veliko čevljarskih, šivankarskih in drugih rokodelskih pomočnikov, ki so mnogo pošteneji in narodnejši kot marsikter mézelj z dohtarskim naslovom, pa kaj se če? Ko bi Henrik Heine, ki je bil sam göttingenijski dohtar pravdoslovja, milijonkrat sarkastično ponavljal: „die Herren Doktoren haben oft lange Ohren“, vse nič ne pomaga pri našem mézeljnu. On bi ne mogel zapopasti, kako da je mogoče iz prostega drvarja postati prvi advokat svoje države brez dohtarskega klobuka in potem načelnik najmogočnejše države tega sveta, kakor je bil preslavni Abraham Linkoln, ki ni kot učenec nikdar videl nobene šole od znotraj. Ker smo pa ne le mi Slovenci, temuč vsi narodi evropski še za nekoliko stoletij oddaljeni od te prave demokratične izobrazbenosti, povem Novomeščanom v tolažbo, da imamo pri Sokolu toliko dohtarjev vseh fakultet, da bi lahko ž njimi vsa profesorska mesta precej popolnili, ako bi kadaj mislili Novomeščani napraviti národno slovensko vseučilišče.

Ljudsko veselico popoldajšjo na trati unkraj Krke obiskal je prosti narod v mnogobrojnem številu, gotovo ga je bilo čez 4000. To se po sebi razumeva, da je bil Sokol sopet središče vse zabave; možje v pruštovih in žene s pečami na glavi so se strahovito okoli njih drenjali. Nepopisljivo bilo je za me zabavno, kako je narod ugibal, kaj da so prav za prav ti ljudje v rdečih srajcah brez orožja in da se (pri telovaji) zvijajo kot kače? Nekteri so rekli, da so to slovenski vojaki, ki so mislili „majstu“ dopoldan z naskokom vzeti, pa so se jim Novomeščani poprej podali in rotovski gospodje so jim poslali deputacijo do Krškega s poročilom, da se bodo vsi „purgarji“ vpisali med nje. Sosed je pa z glavo kimal kot neverni Tomaž, rekoč: „To so same marnje, gospóska se je zbala, pa nam ni hotla nič povedati, — to ti je Francoz, pa je kar na tihem prišel!“ — Podam se dalje k drugi tropi množice, kjer je v sredini star mož z belimi lasmi to-le pripovedoval: „Moj stari oče, Bog jim daj večno luč, mir in pokoj, so nam pripovedovali, da najhuje ljudi na svetu ima Rus, in to so peslajnarji, ki najprej zalaja, potlej še le kaj reče, ali pa tudi precej vgrizne, prišli pa bodo časi, da se bo vse vozilo po železni cesti in takrat se bodo prikazali na Kranjskem ljudje, ki bodo imeli obleko s krvjo namočeno, reklo se jim bo krvavosrajčeneži in močni bodo kakor naši prededje v starodavnih časih in gospóda ne bo hotla več nemški znati! — in ljubi moji, to vam niso nobeni drugi, kot ti le; orožja nimajo le zatega

voljo, ker bi nas sicer vse precej poklali in podavili!“ — Osupnjeni so ga nekteri gledali, večina se je pa rahljala in nek mlad fant reče: „Kaj bodo le nek ti-le škricmančki; če veter potegne, pa vse v Krko zanesel!“ Al sivec ga resno pogleda in zavrne: „Fantalin, poglej no zdajle v sredino!“ — To je bilo ravno takrat, ko je Sokol gosp. Videc z mazinci premetaval cente kakor frtavke. Videvši to, so vsi omolknili in globoko zamišljeni odšli, morebiti se jim bo ponoči celó sanjalo od antikrista, ker treba bi res bilo, da bi v sedanjih časih enmalo denarja med nas razsejal.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Celovca 10. okt. — Menda „Novice“, ktere še niso nič o tem omenile, niso časnikom verjele, da je slovenska naša čitalnica kupila nemški časnik „Draupost“, ker od nikodar drugej ni toliko pšic priletelo na vašega „Triglava“ kakor ravno čez Ljubelj. Mislile so gotovo, da to ne more biti. In — niso se motile, kajti čitalnica naša je uboga in nima norcev, da bi časnike kupovala, pa jih po pravilih svojih tudi ne more. Pri nas v Celovcu je marsikaj le na videz, tako je tudi slovenska naša čitalnica le na videz posestnica nemškega časnika, ker se mnogim prvakom potrebno zdí, da se zadeve koroških Slovencev zagovarjajo v nemškem jeziku. Vidite po takem iz tega, da niste v Ljubljani zaslužili tistih nesramnih psov, ki ste jih po nas sprejeli, o kterih pa ste možato molčali, kakor zdaj molčite, ko naši slovenski prvaki za svoje interese špogajo nemški časnik.

Iz Doline pri Trstu 30. sept. J. Z.-ki. — (Bržanka.) Kakih 13 let je že, kar je začela bolehati vinska trta v Bregu (v Dolini, Boljuncu, Borštu, Ricmanju in Prebenegu). Letos je mili Bog sopet dal Brežanom zdravega in posebno sladkega vinca, ker ga je suša precej pritisnila. Tržičanom in družim dobro-okusnim Gorencem se tedaj sopet ponuja priložnost, da morejo piti izvrstno bržanko. Avstr. vedro belega vina ali prave bržanke velja sedaj 10 gold., s časom pa utegne biti draže. O tukajšnjem narodnem življenji bi se dalo tudi marsikaj govoriti; al naj omenim le to, da iz Kopra pošiljajo ljudém vse v laškem ali nemškem jeziku, le kaka „Vorladung“ se pošlje slovenska. Toliko se je pa menda vendar že zboljšalo, da tolmačev ali prežvekovavcev vsaj toliko ni treba, kakor poprej.

Iz Kobarida pri Soči. — „V naši deželi nam dobro gré“, popeva mladost po vipavski dolini. Tudi mi Kobaridci bi jo skoraj smeli po tej viži zaviti, ker nam res dobro hodi. Kako to? bi utegnil kak Ipavec zavrnuti, sej ne pridelujete vina kakor mi. Res, dragi čitatelj, ne pridelujemo niti Ipavčeka, niti Terana, niti Ribole, vendar pa pijemo obilno od vsakega, posebno poslednje. Pa to ni še vse. Nek francozk kralj — kako mu je ime, že sam veš — si je prizadeval ali vsaj želel je, da bi vsak njegovih podložnih kmetov tako obogatel, da bi imel ob nedeljah piščanca v loncu. Pri nas bi skoraj, ne sicer piščanca, vendar pa funt mesa vsaka družina vsako nedeljo v loncu ali kozici imela; zakaj mesnice so se v našem trgu tako pomnožile, da jih po primeri več mimo kakega mesta imamo. Prejšnja let ste bili dve mesnici, ki ste se vrstili v službi kakor desna in leva noga, pa le vsaka dva tedna; sedaj pa jih je cela kopica, štiri so. Ni tedaj čuda, da se prodaja teletina po 18, govedina po 14 in 12, kastrunina pa po 12 in 10 soldov, čuda bo le, če se pri takih okolinostih petek ne izbriše iz kuhinske „pratike“, ker naši ribiči se držijo vedno in zmirom ene tarife, po kteri so postrve, soške in nadiške vredne po 20 soldov

*) Ravno 14 dni pred je posadka c. k. strelcev odšla.

zmožnosti da morajo imeti vsi uradniki. — Drugi razlog mi je pa ta, da ima Belkredi ko državni minister naše učilnice v svojih rokah. On, čegar volja je, da se ljudem dopisuje in odpisuje v njihovem jeziku, bode tudi mož, kateri bode vedel naše učilnice tako predru-gačiti, da ne bodo več delale ovir.

Tomaž: Lepe so tvoje besede, sladke tvoje nade o Belkrediju; toda menda si pozabil velikih ovir, ki se stavijo učilnicam, kakoršnih mi potrebujemo. Al nisi slišal, kaj da je govoril ravno ta nemškutarček o pri-liki, ko smo se pogovarjali, kakošne bi morale biti naše šole? „Slovenske ne morejo biti — rekel je — prvič zato ne, ker še nimamo šolskih knjig, drugič zato ne, ker vam je treba nemškega jezika, sicer ne boste umeli nemških pisem, ki se vam pošiljajo iz pisarnic, in tretjič zato ne, ker se morajo vaši sinovi nemški naučiti, ako hočete, da bodo jedli cesarski kruh, ki ga uživajo uradniki.

Miha: Al mar meniš, neverni Tomaž, da bodo ti piškavi razlogi preverili Belkredija, da se izneveri dani besedi? Saj si menda že ti lahko opazil kolobár, v kte-rem svoje misli suče stari taméželj in ž njim vsi tisti, ki so tistega Schmerlingovega duhá, ktereга nam je v 39. listu dražih naših „Novic“ razgrnil g. dr. L. Toman. Ko smo govorili o pisarnicah, rekel je, da uradniki ne znajo slovenskega jezika, ker so bile šole vse nemške, in so velik del še zdaj; po tem takem morajo šole prej biti slovenske, potem še le morejo biti tudi pisar-nice. — Če pa zahtevamo slovenske šole, kakošen odgo-vor nam dajejo? Glasí se: Dokler so pisarnice nem-ške, morajo biti tudi šole nemške. — Glejte, to je tisti čudni kolobár! In da bi tega kolobárja naših protivnikov ne zapazil bistri um Belkredijev, tega ne verjamem; saj sem ga zapazil še jez — prosta kmetiška glava. Ko ga pa zapazi, nemogoče se mi zdí, da se sam zasučé va-nj, še manj pa, da mu bo tolikanj tehten razlog, da bi snedel svojo besedo.

Tomaž: Pri vsem tem, da se tebi to nemogoče zdí, vendar nemogoče ní. Miha, al si mar že pozabil, ka-košno veselje da je bilo o Schmerlingovem programu in kakošne nade da je va-nj stavil svet? In kaj se je storilo o ravnopravnosti, ki se je obetala? Prav v ta kolobár se je zasuknilo. Vprašane so bile naše sod-nije: ali je mogoče, vpeljati naš jezik v pisarnice, do-bro vedé, da bo večina prav v Schmerlingovem duhu odgovorila, da ni mogoče. In na to se je storilo malo več kakor nič. Ako bi se bila hotla uslišati nam pravična želja in prošnja, moralo bi se bilo vse drugače vprašati, in odgovor bi bil gotovo ravno nasproten; vprašati bi se bilo imelo: kateri uradniki so zmožni, v slovenskem jeziku uradovati? — in odgovor bi gotovo bil: vsi! Morda da bi bil kdo djal: jaz ne — al v ustavnem življenji enkla v večini ne šteje nič. Morda da bi bilo tudi med onimi, ki bi se bili oglasili, da znajo slovenski uradovati, precéj tacih, ki v istem časni ne bi bili zmožni našega jezika, al to vem, da bi se ga bili v kratkem naučili, kajti kar kdo hoče — ve-čidel mu je mogoče. Toda brez „hoče“ — se ve da — nikdar ni mogoče. Mnogo pa je tudi že zdaj tacih mož v pisarnicah, kateri že komaj čakajo, da jim doide ukaz, vésti se po pravilih ravnopravnosti.

Miha: To je vodilo, ktereга se tudi jez držim. Da pa Belkredi hoče, hočem z našimi prvaki tudi jez ver-jeti, dokler me drugače ne prepriča skušnja. Ti pa če hočeš, še dalje ostani neverni Tomaž; tolikanj večé bode tvoje veselje, ko se vresničijo Belkredijeve be-sede. Bog daj, da bi kmali prišli tisti srečni časi!

—r.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Dozdaj sem v eno mer prepeval Sokolovo slavo, in vsakdo, kdor je bil pričujoč, mora mi pritrditi, da sem le golo resnico govoril. Al kakor pravičen kronist ga bom zdajci zgrabil zavoljo dveh stvari, prvič: zakaj da ni nič telovadnega orodja seboj prinesel? drugič pa, zakaj da je slike „koprôla od ulajnarjev“ v Ljubljani pustil? Kar se omenjene balade tiče, bila bi na trati posebno narodu všeč, ker o zadevi njenega zadržka se mora to-le reči:

„Kôprôl od ulajnarjev“, balada, ktero je Sokol g. Noli posnel iz českega in jo oblekel v kranjsko pečo, ošpêtel, interfat in bertah, je po mojem mnenji najiz-vrstnejša persiflaža „kranjske šprahe.“ Razdeljena v dva dela je — po principu: finis coronat opus — — v zad-njem delu in posebno proti koncu bolj vščipljiva in kav-stična kot v prvem. Kdo bi se ne zarežal, ako bere o nesrečnem koprôlu, kako se po Gorenskem klati in skriva, ko je enkrat Jurčka ubil, in kako so ga nazad-nje le vendar briči vjeli, o čemur pesem tako-le pravi:

Vrata široko se odprejo, noter briči pridejo,
V kômplje mu denó roké, špringarje pa na nogé.

Furt v Ljubljano ga peljajo, krvav' rihti čez ga dajo,
In ta rihtar mu je djal: leben boš za leben dal!

Smrtni urtel so mu brali, v suhi bajar ga peljali,
Frajman pa je štrik pripravil, da koplôrja bo zadavil.

Svetoval bi gospodu Nikod. Ravnikarju, da bi to balado, ako njegov besednjak „kranjske šprahe“ doživi kterikrat drugo izdanje, postavil na čelu svojemu delu, samo ne z naslovom: „Ulajnar od koprôlu“, ampak: „Koplôr od ulajnarjev.“ Kje je gosp. Noli *) ta naslov vzél, ne vem, ker se to čisto nič ne pravi niti po slo-venski niti po kranjski šprahi; ali je to česki, tudi ne vem, ker ne znam tega narečja, toda tega ne verjamem, da bi se bil pisatelj samo zarad tega za ta naslov od-ločil, da bi bil skoval prve rime:

„En ulajnar od koprôlu je za Micko rad sokolu.“

Kakor sem že rekel, ako le kjegod, bila bi balada na trati na svojem mestu bila — se vé, s slikami in dvema pevcema oblečenima kot tiroljska „Benkelsän-gerja“ — in bila bi bila med to tako dobrosrčno in radovedno dolensko množico nepopisljivo drastičnega uspeha.

Brez orodja so Sokolci le malo mogli telovaditi; se vé pa, da to, kar je bilo, bilo je prav dobro, in imeli so neznano radovedno in hvaležno občinstvo od moža v prtnénih hlačicah do najodličnejega gospoda Novome-ščana; bilo je brez lôž, partêra in paradiža — gledi-ščine galerije — vse brez ošabnosti pomešano: kmetje, delavci, strgarji, stražarji, uradniki vseh oddelkov, faj-moštri, kaplanje, patri in fratri, prošt, mestni župan, predsednik deželne sodnije; pričujoč je bil tudi gospod vitez Bozicio, namestniški svetovavec in pri tej priliki zastopnik deželnega poglavarja. — Iz gotovega vira sem slišal, da je g. vitez nekega svojih novomeških sprem-ljevavcev vprašal, kaj da bo popoldne na trati? Ta pa, že od nekdanj ne prevelik prijatelj slovenščine, reče zaničljivo: Prosti narod bo tam — gmej folk — s So-kolci! češ, da bi si lahko oskrnil čast, ako bi se kdo drug pomešal med tako sodrgo. „Oho — mu zavrne gospod svetovavec smehlja — Sokol je izvrstno, vse časti vredno društvo, in mene zeló zanimiva; pojmo precej pogledat, da telovadeb ne zamudimo.“

*) Ne zapopadam, kako da še ni g. Noli balade v knjigotržtvo spravil, kjer bi imel gotovo obilo kupca. Naš narod se strašno rad smeja, posebno če ne košta več ko par krajcarjev.

Ko se mrak naredí, stopi gosp. Noli na mizo in se zahvali v krepkem, sèm ter tjà izvrstno improviziranim govoru Novomeščanom za tako nenavadno gostoljubnost in nepričakovano prijaznost in uljudnost. Ko pride v sredini govora do besedi: „in 500letnica, nadjam se, ne bo ostala v našem spominu samo zavoljo dobre pijače in obilne pojedine, temuč zavoljo tega, ker bo gotovo in mora biti mati národnega preporoda, mati prve dolenske čitavnice!“ Izustivši besedo „čitavnica“, začne več tisoč ljuditako ploskati, živio kričati in klobuke na kviško metati, da kaj tacega še nisem kmali niti videl niti slišal; kakor morski valovi so se drvili klici: „Da, čitavnica!“ „živila čitavnica!“ „čitavnica mora biti!“ od konca do kraja dolge trate. Blizo mene je stal oprášen kaplan iz dežele z očali na nosu, ki je z Gorjancev nalašč peš prišel, da vidi Sokolce; ta mož je delal tako z rokama, palico in nogama, da je pahnil očale z nosa čez mizo, za kar se še zmenil ni, tak čuden ogenj nezmerne narodnega navdušenja mu je švigal iz oči, da bi bil korespondent, ki je blagovolil o meni raport pisati „Triesterici“, gotovo rekel: „in der Nähe solcher Individuen wird mir wahrhaft unheimlich zu Muthe!“ — Precej dolgo je moral govornik čakati, da se je množica sopet umirila in da je mogel nadaljevati.

Zatoraj pa, dragi Novomeščani, mislim in nadjam se in z menoj gotovo ves slovenski narod, da bote mož beseda in da bote besede: „čitavnica mora biti!“ ki ste jih takrat soglasno tako navdušeno izrekli pod milim nebom, tudi kmali v djanji izpeljali, da bo stala trdno kot vaše skale ob Krki in svetila sjajno v izgled vsi deželi, kar jo je od Save do Kolpe, in od Gorjancev do Debelega hriba! Umetni ogenj, ki ga je nek samouk zvečer na trati v zrak spuščal in kjer so se večidel vse slike v narodnih slovenskih barvah spreminjale, bil je tako krasen, da v Ljubljani skoz 20 let nisem kaj tacega nikdar videl in pri tako glasovitih Stuerjevih na Dunaji malo kdaj kaj mnogo bolj izvrstnega opazil. (Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Kako si je rajni Anton Kavčič

zaslužil zlato svetinjo.

Kdo ne pozná prijaznega selišča pod notranjskim velikanom — Nanosom!

Prav kakor na bivaku slovenskem se razprostuje v podnanaški dolini Razdrto, ki eno roko podaja pivški, drugo vipavski dolini. In njegovi prebivavci? Kdo ne pozná vrlih domorodcev, Kavčičev, Dolencev in drugih, vedno v prvi vrsti patrijotov živahno stoječih! Al ni se čuditi navdušenosti in kreposti sedanjcev, ker že njihovi očetje so bili, kar so Razdrčanje še dandanes — korenjaki od nog do glave, Slovenci v pravem pomenu besede: navdušeni za vero, dom in cesarja.

Naj potomcem v spomin povém, kako si je rajni Anton Kavčič, vsem popotnikom iz severnih krajev do Jadre znani razdrški župan in oče še dandanašnje rodovine tega imena, slavno zaslužil zlato svetinjo.

Bilo je 1809. leto. Cesarska armada na Laškem, akoravno ne nesrečna, morala je umakniti in podati se na Madžarsko, da severni sestri, od korziškega velikana neprenehoma stiskani, prinese pomoči in odvetja. Lahkonožni Franaki, dobro vajeni pota, stopajo urno za našo armado, v grabljenih kronovinah le majhne posadke za varstvo vojnega občenja pustivši.

Podjarmljeni prebivavci, novega žuljenja in ptujih odrtij ne vajeni, ne vdajo se kar na nos na vrat; marveč se, svojemu cesarju vdani, povlastujejo vsake prilžnosti, ki bi protivniku škodovati, domačim krdelom

pa hasniti utegnili. Zlasti na Kranjskem se ptujih transportov, bodi si z denarji bodi si z vojaško opravo za armado pošiljanih, vsigdar kaj radi lotijo; marsiktera pravljica o zakopanih zakladih je več kakor le prazna domišlija. Posebno pogumno se pa obnašajo naši Kranjci, ko jim doide iz vojaške meje, če tudi le majhna, vendar pa dobro zdatna pripomoč.

Skozi vipavsko dolino se iz daljne Francozke ali Laške neprenehoma mnogo vojništva naprej pomika, da nadomestuje zmanjšane moči glavne armade. — Na večer 20. junija prišel je v Vipavo francozki stotnik z veliko trumo kónj, mnogo vojniškega blaga, smodnika itd. Lesèm prisedši izvé, da cesarski oddelek iz Hrvaškega bi vtegnil njegovemu vlakcu v okom stopiti. Ne upa si tedaj dalje; zato pozove pomoči iz bližnjega Trsta. Pismo, katero njegove okoliščine in zahtevanja na tanko razodeva, izroči županu razdrškemu, našemu Kavčiču, ter mu zaukaže, da ga ne izroči nikomur drugemu kakor francozkemu majorju, kateri bo po-nj prišel; ako tega zvesto ne stori, žuga mu najostrejša kazen — smrt.

Isti večer se pomika tudi krdelo avstrijske armade pod poveljstvom c. kr. majorja grofa Orsič-a, graničarskega poveljnika, po tržaški cesti proti Razdrtemu. Dospévši blizo vasí pokliče major grof Orsič župana Antona Kavčiča k sebi, ter ga izprašuje o mnogih zadevah, a o stiskah bližnjega francozkega vojništva ničesa. — Ta prilika dobro je došla našemu županu, da ptujemu zatiravcu nakloni pogubo. Razodene tedaj majorju vse okolščine in nevarnosti, v katerih je ptujec v Vipavi, ter mu nasvetuje, naj ga nemudoma napade in vniči. Da je resnica, kar mu je povedal, podá cesarskemu poveljniku pismo, ki mu ga je izročil francozki kapitan; naposled pa razodene majorju še popolni plan, kako naj Francoza hipoma napade ter mu zvestih ljudi za vodje različnih čet ponudi. Grof Orsič brž spozná korist Kavčičevega sporočila; stori, kakor mu je bil svetoval, udari ko blisk iz jasnega neba še ono noč nad skritega vraga, ter mu mnogo kónj, smodnika, orožja in ljudi vpleni.

Ko se zmagonosna armada iz Vipave v Razdrto vrne, hvalijo vsi, zlasti oficirje, vdanost in prevdarnost župana Kavčiča, ter njemu pripisujejo izvirnost srčnega in srečnega napada. Razkačeni Francozi pa, izvedši vzrok nesrečne bitke v Vipavi, se grozno mašujejo nad njim; vzamejo mu vso živino, vse pridelke in vse ostalo premakljivo blago; vrh tega ga v trdnjavo Palmo tirajo in izročijo ondašnji vojniški sodní, ktera ga slednjič k smrti obsodi. Pomoč nekterih prijatlov, zlasti knežke rodovine Porcijeve, in lakomnost podkupljenih francozkih veljakov ga sicer reši smrti; al domú prisedšemu ni mu ostalo družega, kakor siromaštvo — vse so mu, zaznamovavnemu protivniku francozkega carstva, divja krdela pobrala!

Ko pa za nesrečno Ilirijo nova dôba nastane, podarijo svetli cesar Franc I. zvestemu županu našemu Kavčiču zlato svetinjo. Pl....

Smešnica.

Neki kmet je prišel v brivnico, da ga obrijejo. Bil je pa tû učenec, ki se je še le dva dni briti učil; neveden tedaj še, vzame tumpasto britvo in počne neusmiljeno garati našega kmetiča. On pa se vendar drži prav junaško, stiskuje oči in preliva solzé od prevelikega trpljenja. Med tem začne maček od zunaj cviliti. Gospodinja huda kriči: „kaj pa ste storili ubogemu mačku?“ „Morebiti tudi njega brijejo?“ — jecljá kmet z jokljivim glasom.

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Ob osmih zvečer sva s prijatlom sedela v kazini na predzadnji klopi premišljevale, kakošen vspuh bo imela danes prva narodna beseda ali koncert na Dolenskem, ali pride veliko ljudi in v kolikšnem številu se bo vdeležil krasni spól. — Od konca je bilo v nekterih klopih samo nekaj dijakov; al kmali je začelo šumeti in gospá za gospó, gospodičina za gospodičino so jele zasedati klop za klopjo, tako, da nazadnje sva se morala prav v tēmen koteč za vrata stisniti kot colnar v tempeljnu, ker mnogo krasotic je še moralo stati. Novomeščan poleg mene stojé se je jezil nejevoljno godrnjaje: danes se pa vendar že vsaka krinolina sēm-le drenja! — Poslalo je Novomesto k „besedi“ vse, kar ima najzaljšega, ker bilo je najmanj 120 zastopnic krasnega spola. Peli so Sokolci izvrstno ne le za Novomesto, temuč tudi za Dunaj ali Pariz; ni bilo ravno sila toliko pevcev (bilo jih je le 16) al vēs „ensemble“, točnost in vjemanje glasov je bilo tako, kakor le najostreji kritik zahtevati more. Na koncu pri opereti (po gosp. Vikt. Bučarju, Koloretu in Valenti izvedeni „comme il faut“) se je bralo v vseh klopih na vseh obrazih: kaj tacega pa še nismo kmali po nemški slišali; ali je to res po slovenski mogoče!

Vse je bilo v redu, pevci in občinstvo; samo ko bi bil Göthe po kakošni čudni naključbi umiral v novomeški kazini, bi bil še vse drugače vpil in klical: „Licht! mehr Licht!“ kot pa v Weimar-u, kakor nam njegovi životopisci pripovedujejo. Bilo je le pri odru razsvetljeno, sicer je bila pri nas doli pri vratih taka tēma, da bi bila midva s prijatlom lahko drug družega za krškega gardista držala, akoravno ste bili najini surki v najoži dotiki. Bil je sicer v sredini velik luster z nenažganimi svečami — komu na čast? ne vem. — Pravil mi je eden uradnikov, ki je bil dobrovoljen predstavljavec pri nemških igratih, ktere so v poprejšnjih letih večkrat na oder spravili v kak dober namen, da so po vstopnini vtržili 30 do 50 gold.; nikdar ne vinarja več (oseba po 30 kr.). Za „besedo“ se je pa dobilo 77 gold. pri isti vstopnini! Zdaj se pa vzdigni, brumna duša, ki si „Triesterci“ pisala o meni, da sem hotel med sicer tako pohlevno novomeško množico naroden rebeljon napraviti, — jez, ki sem tako ponižno v božjem strahu za vratmi v temi stal. Zgrabi Novomeščanke, ki so Sokolce sprejele, jim z rutami mahaje in se sopet zdaj v veliko večem številu vdeležile njihove „besede“ kot pa gospodje meščani, — pa o tej brumni duši pozneje kaj.

Čisti dohodek se je oddal novomeškemu muzikalnemu fondu, ki je v resnici podpore vreden. Želel bi v Zagrebu in Ljubljani tako mestno muziko, ki — če tudi glavni mesti — še zdaj nobene nimate in ste pri vsaki mestni ali narodni svečanosti odvisni od dobre volje posadkinega polkovnika. Da novomeška banda (32 mož) v občie izvrstno gode, me ni toliko zavzelo, kot to, da ima v svojem repertoire-u vse národne popotnice, polke in potpuri (slovenske, hrvaške, češke, srbske) in na dolgem potu iz mesta do trate in nazaj nisi družega slišal, kakor narodne.

Drugi dan, v pondeljek popoldne proti šestim, se je zbrala v Brunarjevi pivarnici velika truma gostov začuvši, da bodo tam na vrtu Sokolci prepevali. Neki Novomeščan si je dal trud in nas našteje 180, med kterimi bil je tudi mestni župan, naš poslanec pl. g. Langer Podgorski, odvetnik dr. Rozina, okrajni predstojnik g. Ekel itd.

Tu je bilo mesto zdravic, ktere je Sokol g. Noli sprožil s tem, da je novomeškemu g. županu pl. Fichtenau-u napil, ki se je precej zahvalil, se ve po slovenski. Napijalo se je vsemu, kar je našemu narodu ljubega in druzega, kakor je že običaj pri tacih vesellicah; omenim le navdušeno sprejeto zdravico novomeškemu in v občie dolenskemu krasnemu spólu, lepo izpeljano po mojem prijatlu gosp. Erjavcu; potem napitnico c. k. okrajnemu predstojniku gosp. Ekel-nu, ki se je v zahvalnici izrazil, da koder je po svetu hodil in bival, bil je vedno zvesti sin matere Slave in to tudi v nevarnih Bachovih časih in da ne zapopade, kako bi bilo poštenemu človeku kadaj mogoče se v tej zadevi spremeniti. Nazdravilo se je staremu poštenjaku gosp. odvetniku dr. Rozinu, ki je že leta 1848 vstanovil za kratko vreme slovensko društvo v Novomestu, z željo, da bi tudi pri zidanji sedanje čitavnice to delavnost in pridnost za narodno stvar razvil, ki ste ga pred 15 leti navduševali. Vse pričujoče je ganila napitnica častitim očetom frančiškanom, ki so stali skoz 15 let pod Bachom in Schmerlingom kot edina, čvrsta, nepremakljiva, rjava že z mahom obraščena narodna skala v sredini dolenskega birokratičnega in nemškutarskega morja, na katero so, sam Bog vé, kolikokrat nahrupili siloviti valovi denunciacij, obrekovanja mnogoterega, laži in žuganja, da jim bodo gimnazijo vzeli, ako se ne bodo „porudolfs-wörthili“. Bere se v starih kronikah, da so bili v 10. stoletji, ko je germansko barbarstvo nadvladalo rimsko izobraženost, samo nekteri kloštri (kakor v Fuldi, Clugny itd.) pribežališča omike v časih, ko že ni skoraj nobeden več v Evropi znal brati in pisati. Od letod kot iz ognjišč so klosterski učenci iz vseh krajev Evrope sopet civilizacijo dalje na vse strani razširili. Ko nas je po kratkem mrknjenji nemškutarskega solnca 1848. leta sopet nepredrljiva egiptovska tema obdala, in ko dolgo časa na Dolenskem skoraj nihče ni znal niti brati niti pisati slovenski, ali saj ni hotel znati, bil je klošter novomeški ravno tako edino zavetje narodnega duha, kjer se je učencem vedno podajala hrana narodne omike. Zatoraj pa, ko pridejo enkrat časi, da bo v naši povestnici tudi govor o slovenskem narodu, bodo ponižni možje v rjavih kutah z belimi štriki prepasani va-njo vpisani z zlatimi črkami, in ne bo treba, da bi jih še le kak učen profesor po dolgih preiskavah kje v zakajenem arhivu izvohal in jih v kak šolsk program spravil, kakor se je letos nesrečnim, že davno ranjkim zatičniškim mnihom zgodilo, — Bog jim daj večni mir in pokoj!

Najbolj entuziastično bila je sprejeta napitnica pl. g. Fr. Langerju Podgorskemu, grajščaku iz Podganice, našemu deželnemu poslancu kot zaželjenemu prvosedniku prihodnje novomeške čitavnice; zdravica se je morala po hrvaški navadi trikrat ponavljati. Kakor je bil na trati le glas, da čitavnica mora biti, bila je pri Brunarju sopet soglasna parola: gosp. Langer prvosednik! brez njega ni nič! Nečem stvari dalje izpeljevati, da ne bi se reklo, da vodo napeljujem na „captatio benevolentiae“; samo to dostavljam, da srčno in iskreno želim, da bi se pri tej priliki vresničilo: „vox populi, vox Dei!“ — To se ob sebi razumeva, da so bile vse napitnice kakor tudi vse zahvalnice slovenske.

Pod milim nebom ste Sokola Valenta kompoziciji: polka „Micka, mici, mic, mic“ in pa „Maček“ (pesem Šimna Jenka) največi „furore“ delali.

Nemila osoda nesrečnega mačka, ki se je obesil zarad „nesrečne ljubezni“, je vse pričujoče skoraj do solzá ganila. Brez šale, dragi bravec, to ti niso burke, ker so ti čudni mački na svetu, beli in črni, debeli in mršavi, zaljubljeni in klavrni, tumpasti in učeni. Zadnje baže sem ti nekega poznal, čegar istorijo ti bom pre-

cej povedal. Že ko sem neprecenljivo Jenkovo pesem o mačku bral, jel sem večo pozornost na mačji rod obračati, še bolj pa ko sem preteklega avgusta meseca v Ljubljani Valentovo vižo čul. Ogledoval sem bolj natanko mačke v Ljubljani in zapazil sem med drugimi nekega, ki se je klavrno po šentpeterskem predmestju „od znamenja“ doli plazil. Star znanec mi pové, da nihče ne vé, od kod je ta čuden maček v naše kraje priromal; vsi so rekli, da je na kolodvoru skoraj gotovo vjetemu francozkemu zuavu ušel. Črn kot sam peklenški satan se je naselil pod streho v zadnji hiši Kravje doline vsem starim babam v strah, ki so ga vse za „rogatega“ držale. Bil je od konca lepo rejen, neznan vesel in jako ponosen, ker ni nikoli miši, temuč samo podgane ponoči lovil. Poleg tega je podnevu domá zmiraj turški tobak pil in prebiral „humorističke liste“, „Figaro“, govore nemške krajskih poslancev, „o živinozdravilski šoli“ in „o čbelah“, „Flieg. Blätter“ itd. Spomlad, ko so prvi solnčni žarki Ljubljančane v Šternallee zvabili, oblekel je vselej rdeč frak, djal si na glavo rumen cilinder in hodil se sprehajat po grebenu strehe šentpeterske cerkve. Al zadnje leto se je popolnoma spremenil, naročil se je na: ranjkega „Botschaf-tera“, „Donauzeitung“, „Waldheim's illustr. Blätter“ in „Triesterco.“ Od tistihmal je začel hujšati, klavrno v kotu doma tičati in ni nikdar več rdečega fraka na se djal. Preteklo soboto v polnoči na sv. Uršule dan — mi piše znanec — je videl na mesarskem mostu čudno v papirji zavito prikazen, ki je besno skakala, plesala in strahovito mjavkala. Ko bliže pride, štrbonkne v Ljubljano in ni je bilo več. Bil je naš nesrečni maček, ki je sam sebe v največi blaženosti „fental“. Dva dni pozneje so ga našli mrtvega v Vevčah zamotanega v Waldheim's „Illustrirte“, kjer so popisane „Eigenthümlichkeiten in Krain“ po prof. A. Heinrich-u von Liebenthal, in v zobeh je imel besede: „So lange der Geschäftsbrief in einer Stadt deutsch ist“ itd. Bil je lep pogreb, ker bili so nek vsi mački iz Faberke in Posavja pričujoči. Kako je bil že nazadnje zmešan, vidi se iz tega, da je v oporoki svoj rdeči frak in rumeni cilinder zapustil vsem ljubljanskim korešpondentom nemških listov Triesterčine baže s pogodbo, da naj se vrstijo, to je, da najju vsak en mesec nosi. Zatoraj, dragi korešpondenti, če ste že reveži in si s tem včasih kakošno večerjico zaslužite, Bog in Šentjanž vam jo žegnaj! le pišite po oporoki mačkovi proti čitavnici, proti Sokolu, proti meni, da sem „ein Unkraut säendes Individuum“, vendar ne pišite tako, da bi nam vsled tega vsi mački obnoreli, se poobesili in v vodo poskakali. Ker, ako podgane in miši nadvladajo, bomo mogli vsi skupaj lakote umreti!

Da se sopet od črnega mačka v Novomesto vrnem, povem, da je bil zvečer sjajen bal v kazini in s tem sklep svečanosti. Bilo je tu toliko krasnega in lepega, da sem staro gorensko narodno pesem:

Na Gorenščem je fletno,
So usóče goré,
So bistri studenci,
Pa bele cesté.

tako-le obrnil:

Na Dolenskem je fletno,
So nizke goré,
So zala dekleta,
In lepe žené!

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Hulla na Angležkem 14. okt. P. T. — Pošiljaje predragim „Novicam“ nadaljek svojih „popotnih opazek“ Vam dodam še to: Vsi angležki časniki so polni spisov o goveji kugi, ki še vedno tukaj razsaja, o

koleri, ktera se je bojda že kazati začela, in o irskih feniancih ali puntarjih. Goveja kuga dela silno dragoto: funt najbolje govedine veljá v Hullu zdaj 15 pens-ev (angležki „penny“ šteje blizo 5 novih krajcarjev), tedaj okoli 75 krajc., to je tako imenovani „beefsteak“ (bifštek), navadni „rost beef“ pa 10 pens-ev, to je okoli 50 kr. Skoro vsaki dan pridejo ladije polne goveje živine iz Hamburg-a, pa nič ne pomaga dovažanje. Po časnikih se ugiba: kaj neki je vzrok boleznin in vse mogoče proti nji priporočujejo in počenjajo. *) — O irskem „fenianizmu“ so vsaki dan po časnikih cele strani polne; hudo stopa na pete angleška vlada tem možakom, ki bi se tudi radi preljube svobode veselili in njeno dobroto vživali. Policisti so na Irskem kaj marljivi; kdor je le nekoliko sumljiv, se pograbi in zatvori. — Ker je Slovencem letos toliko dobrega in mislim čenega grozdja prirastlo, še to omenim, da tu pa funt dobrega grozdja 2 do 3 šilinge veljá (angležki „schilling“ je 50 naših krajc.) Kaj pravite k temu, predragi mi rojaki? **)

V Pragi 21. oktobra. † (Slavnost v čast oktobrove diplome.) — Dva prelepa dneva imamo za seboj; slovansko srce je zopet veselja igralo: staroslavna Praga pokazala je zopet svoj pravi slovanski značaj. Spodobi se vsakemu poštenemu Avstrijanu, da praznuje dan, ko nam je Nj. Veličanstvo podelilo slavno diplomo, v kateri nam je zagotovilo spoštovati pravice vseh narodov. Tudi staročeška Praga je to sprevidela in sklenila je ta dan ob enem obhajati še druge za naše mesto prevažne slovesnosti. V četrtek zjutraj oznanovale so godbe prebivavcem prihod slavnega dneva. Kmali po osmi uri so se skupljevala različna društva s svojimi zastavami v praznični obleki, in premnogo inega radovednega ljudstva na starem trgu pred staroslavnem magistratom, kjer so se imele slavnosti pričeti. Z mestne hiše in tudi z drugih hiš vihrale so neštevilne zastave in zastavice; od okna k oknu pa so se spenjali zeleni vencí. Pred vhodom so bile razpostavljene v lepem redu vse mestne garde, pa vsa rokodelska društva z godbami in zastavami. Pevsko društvo „Hlahol“, duhovščina, mestni zastopniki in uradniki, poslušavci viših šol in drugi povabljeni gosti čakali so v prostorni mestni hiši, ktera je bila od znotraj prekrasno s cveticami, podobami in zagrinjali ozaljšana. V veži stalo je v dveh vrstah do sto belo oblečenih deklic. Okoli devete ure naznanijo zvonovi bližnje tynske cerkve, da se pelje svitli kardinal. Po ozaljšanih stopnicah se podá v starinsko mestno kapelo, kjer je sveto mašo bral. Po maši gre v lepo dvoráno, kjer je bila starodavna ura izložena, ki se ima popravljena zopet vmestiti na mestno hišo. Slišal sem že večkrat o tej uri pripovedovati, ali vselej s pristavkom, da je današnje dni nikdo ne more več popraviti! Kaj bodo neki stari ljudje rekli, ko bodo v kratkem zopet evangelisti četrtinke kazali, in se bo vsako uro drugi apostel pokazal. Gospod župan prosi svitlega kardinala, naj izvoli blagosloviti imenitno uro. Zdaj so bili navadni obredi blagoslovljevanja in svitli kardinal je izrekel željo, naj bi ta ura kazala zopet boljše čase. Potem so šli povabljeni v lepem sprevodu po glavnih ulicah k Vltavi, kjer se ima novi most narediti. Nisem še videl tako lepega sprevoda samih mestnjánov. Najpred so šli učenci in učenke mestnih šol, za temi mestnjanski dragoni, strelci,

*) Da Angleži vzroka ne poznajo goveje kuge, kaže, da jim ni nič mar bilo za gotove skušnje družih dežel, ktere le pre-dobro vedó, da je ta bolezen njim in nam ptujka, ki se le po nalezbi širi in zoper ktero ni pomočka v lekarnici.

**) Škoda, da po zračnem balonu ne moremo pošiljati slovenskega grozdja v Anglijo. Vred.

Tù je sedelo precej nadutih možakov okoli dolge mize; vsak je imel posodo pred sabo, kateri skoro ne vem imena, ki jo objemljeno drži z obema rokama in strmo gleda v penasto tekočino. Na prvi hip mislim, da to so kemikarji, ker le v kemiških kabinetih sem videl tako „cilindrijsko“ posodo; pa ko začnejo ti čudoviti kemikarji te velikanske cilindre z obema rokama — ročnikov nima ta posoda — k široko odprtim ustom povzdigovati, brž vem, kaj to pomeni. Točaj me praša, ali želim „gross“ oder „klein“ (bier); rečem mu v svoji veliki žeji „gross“! in brž mi pritira takošen brezročnat „žehtar“, da se skoro prestrašim; ako bi ne bil videl onih možakov, kako se ta stvar rabi, bog me, ne bil bi vedel, kam ž njo. Al taka „exempla trahunt“; spomnim se tudi one prekrasne pesmi, katero sem v Trstu in na Reki tolikokrat, in se ve da zmirom bolj prijetno slišal, namreč: „povera canna“, vzdignem tedaj ta šehtar in srknem na prvi hip, da me solze polijejo, in hvala veliki žeji, da sem se na prvi hip dobro „nazaj držal“, ker vdrugeč ni bilo mogoče, se tega žlahtnega soka lotiti. Da, ljubi čitatelj, ako takošen „berliner weissbier“ piti doboš, poprosi poprej tovarša, da te brž za nos prime, kadar odnagneš, da si ga ne odrežeš, kakor si ga je oni Hrvat, ki se je v naglosti hrena našvapl, vidé, da ga gospoda k mesu rabi.

Za Slovena se pri Potzdam-u poleg kraljevih gradov, vrtov in v obče krasnih umetnih naprav še nekaj znamenitega nahaja in to je, ruska kolonija Aleksandrovka. Ta me je jako zanimivala, ker akoravno sem osem let gimnazijske klopi glodal, vendar nisem nič o nji niti čital niti slišal. Kakor „brumna“ slovenska duša romam naprej k kolonijski pravoslavni cerkvi, ktera je nad Kolonijo na lepem hribu. Cerkvica je prav okusno v grško-ruskem slogu zidana, in blizo nje je hiša popova. Svojo radovednost o teh ruskih prebivavcih sem mislil najlože utešiti, ako k popu grem, češ, da me bo v vsem najbolj podučil in razjasnil, pa že tù je bila ne-zgoda: mlada ženka mi pove, da pop stanuje v Berlinu. Grem tedaj v ves ali kolonijo in ogledujem hišo za hišo. Teh je 11; zavolj krasnih vrtov, polnih sadja in zelenjadi, so vendar druga od druge precej oddaljene, in tako je kolonija velika videti. Hiše so vse lesene, tako imenovane „blockhäuser“ pa prav čedne in prijetne, ker dala jih je vse vlada zgraditi. Tudi tù so me napisali kakor v Berlinu zanimovali, ker na vsaki hiši je stanovnikovo ime in njegov karakter zapisan po ruski in poleg tudi nemški s slavnoznano nemško ortografijo pri slovenskih, da rečem posebno pri ruskih imenih. Z ruskimi pismeni je ime pravilno pisano v končeni slovki na-ov ali-ev (ruski *овъ* ali *евъ*) pa z latinico v nemškem prepisu se ta slovka pretvori v off ali eff. Pa naj bi to že bilo, saj pišejo tako ruska imena tudi Angleži, Francozi, Italijani in drugi, ker tako se ime izgovarja; etimologija tukaj ni njihova briga; da pa Slovenci to pisavo opičarijo, je vendar smešno, kakor je na pr. oni gospod lepo iz nemškega prepisaval, od kterege so bili zadnji članki občne naše zgodovine. (Dal. prih.)

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje in konec.)

Še večé čudo kakor pri „besedi“ se je tù na trati dogodilo. Misli si, dragi bravec, da so pri kadrili kar vse plesavke omolknile prav po besedah latinskega pesnika „obstupuere omnes, intentaequae ora tenebant!“ Začel je namreč vrli Sokol gosp. Drašlar svoji koloni vse po slovenski napovedovati. Smehljala sva se s prijatlom,

ko bereva na obrazih vseh Novomeščank: ali je to mogoče, ali prav slišimo, ali se more tako plesati, ali jo bomo do konca speljale? itd. Pri drugih kolonah je par novomeških plesavcev v frakih svoje čete po nemški v plesavsko kolo poganjal, začuvši pa glasno slovensko komando g. Drašlarja, so tudi oni začeli po domače: „gospé in gospodičine nasproti in prve naprej!“ itd. Bil je eden najsajnejih balov novomeških prvokrat popolnoma naroden, le „Kola“ je še manjkalo, kar se bo pa gotovo nadomestilo v prihodnji čitavnici. To mora vsakdo Sokolcem pritrditi, da so si bili v večini doslednji, da niso začeli pogovora: „dober večer, gospodičina, bi hōben's ihnen bōs diese draj Tôg unterhōlten?“ in v to mer naprej, ampak da so se razgovarjali s svojimi lepoticami izključivno slovenski brez mešanice in da so na nemška vprašanja po domače odgovarjali, čeravno si je marsiktera mislila, da ni to morebiti preveč galantno. Se ve, da bilo je to le od početka; kmali so pa začele tudi one vse po domače odgovarjati, vidé, da med slovenskim jezikom in „kranjsko špraho“ ni ravno tak razloček, kot pa med turškim in španskim. To rečem odkritosrčno, da vse naše slovnice in slovniki, nakopičeni pri Giontinitu, ne zdajo toliko, kakor en sam pošten eksemplar tistih živih besednjakov, ki so vezani v — rdečem platnu. Na svoja ušesa sva s prijatlom slišala dva godca novomeške bande, ki sta se takole pogovarjala: „Veš ti kaj — reče prvi — ti Sokolci so ti vsi zapriseženi; če ga še tako „vintaš in šrajfaš“, ne spraviš iz njega druge kot slovenske besede; ti imajo nek kaso, kamor mora vsak za vsako neslovensko besedo, ki jo spregovori, kazni plačati.“ — „Veš kaj — mu odgovori pajdaš — meni pa to-le prav dopade; to bi mogli tudi mi vpeljati, in kmali bi znali.“

Kako so se Sokolci ne le hčerkam, temuč tudi očetom Novomeščanom priljubili, povem med drugimi le ta-le slučaj: V torek zjutraj pri odhodu, ko jih je velika množica z mestno muziko tri četrti ure dalječ do Ločne spremila, smo videli v sredini Sokolove čete strašno debelega Novomeščana korakati na vsaki strani Sokola pod pazduho. Tako je revež sopihal, da ga je pot kar scurkoma oblival. Ta meščan se je neki branil od konca Sokolcev in dva so mu skoraj s silo vrinili. Pri odhodu je pa rekel: „fanta, jez vaji ne pustim; če že ne gré drugač, bom pa z vama v četi marširal, tako dolgo, da se na voz skobacata; če ni to vašemu stotniku všeč, naj me pa po vojaški kaznuje.“

Do Ločne sega tudi moj avtentični popis, ker tudi mi dva s prijatlom sva se tam poslovala, če tudi nama je bilo pozneje žal. Kako se jim je dalje godilo, povem, kar sem slišal — relata refero. — Neutrudljivi trgovec gosp. Crnič, ki jih je iz Krškega pripeljal in zdaj sopet spremljeval, je to-le povedal: V Šentjerneji slovesen obed pri gromu možnarjev s slavoloki in živioklici; pri obedu prijaha pot iz Kostanjevice s pismenim povabilom, da jih že vsa kostanjevska gospoda komaj pričakuje, ter jih na južino vabi. Ko so v Kostanjevici vsi židane volje, dobijo šteteto, da so na Krškem vsi možnarji nabasani, slavolok pri Savi postavljen in da je vsa mestna straža že od jutra v veliki gali. Dospeli so pa tjé še le zvečer proti šestim.

Tù pa rečem v svojem imenu in v imenu prijatlom in če dostavim, v imenu Sokolcev, tudi ne bodo zamerili: Slava Vam Novomeščanom in v obče vsem Dolencem! „Kolikor kapljic, toliko let“, Bog vam daj na svet' živet'!“ Pokazali ste pri tej priliki — še enkrat ponavljam — da Novomesto ni zadnje med mesti Slovenije, kakor se v sv. pismu bere, da zaničevani Betlehem ni bil zadnji med mesti Judeje. Največa slava pa gré možém, ki so to sprožili, vredili in uravnali, in to: na čelu gosp. državnemu odvetniku Ravnikarju in

Keršiču med uradniki, gosp. Crnič, Ricoli-tu in Gregoriču pa med meščani.

Tisti mož pa, ki je Sokole in kolero v eno mavho izbasal, je za me velik dobiček, ker modrost njegovega ženijalnega izreka me je tako omamila, da mu morem za zdajle na slovó samo te-le besedice rêči: Ti si gotovo novomešk Salomon! Prosim Te, zapiši vse svoje modre izreke ali „špruhelce“ (škoda bi bilo za-nje, ako bi se pogubili) in jez Ti tù javno obljubim, da jih na svoje stroške na svitlo dam in jim predgovor in zgovor napišem. Da bi jih pa mogel tudi vès učeni svet Evrope in Amerike občudovati, bom jih prestavil v latinski jezik pod naslovom: „Dicta et verba Salomonis Rudolfswürthensis, edidit Valentinus Kravjodolinensis.“ — Vsemu slovenskemu občinstvu je znano, da na amerškem otoku Hajti stanujejo svobodni zamurci, ki so imeli precej dolgo, počemši od 1849. leta, svojega črnega cara Faustina, kateri se je znal kakor sèm ter tje naši hribovci samo podkrižati, ker se brati in pisati nikdar ni učil. V vsem je kot opica hotel cesarja Napoleona I. posnemati in tako je tudi imenoval 12 črnih maršalov, ki pa so bili zmiraj vsi bôsi in razoglavi. Slišal je Faustin tudi neki zvoniti, da je v Parizu slavna akademija, ktero je kardinal Richelieu vstrojil s pravilom, da mora vedno 40 akademikov biti, ktere zarad tega francozki narod šaljivo 40 neumrjôčih imenuje. Po tem izgledu dekretuje Faustin tudi za Hajti akademijo štirideseterih. To je bilo lahko; al kje jih vzeti? Iskali so, iskali dolgo in nazadnje najdlji 39 črnih mož, ki so znali enmalo več ko hruške peč, to se pravi, brati, nekteri celó pisati. Ali štiridesetega le ni bilo; vsi ukazi in dekreti ga niso izdekretovati mogli; vès trud je bil zastonj. Vsled tega se črno veličanstvo strašno razsrdi in odpravi poslanstvo v Evropo s poročilom, da naj iščejo in iščejo po vseh kotih med belimi možmi in naj tistega, ki bo najbolj moder in učen, saboj pripeljejo, ki bo 40. mesto dopolnil in bo tudi tajnik akademije. Od tistihmal je že 7 let preteklo, črnega cara Faustina so spodili, ki je kmali potem umrl, republika je nastala, kateri prvosednik je zamurec Jeffrard, — al 40. akademika še zmiraj niso najdlji. Ravno zavoljo tega pa utegne naši domovini velika zguba žugati, ako namreč za našega novomeškega Salomona zvejo, in nam ga ponoči hajtijansko poslanstvo, ako ne bi hotel dobrovoljno iti, iz postelje ukrade.

Drugi dan v sredo zvečer bila sva s prijatlom v Mokronogu. O tem trgu se ne dá na nobeno stran nič povedati. Drugo jutro zlezeva tedaj brž na voz in hajd v Škocjan k fajmoštru gosp. Kunstl-nu, kjer sva se dva dni prav izvrstno imela. Marsikter kót Slovenije sva že premedla, al na moža s takim pravim humorom še nisva nikjer naletela. O šalah gosp. fajmoštrovih bi bil slavni nemški kritik Börne rekel: „Jede Bemerkung prav beissend und treffend.“ Pripovedoval nama je med družim storijo „Pulha in Rago-mele“, kako razuzdan potepuh je bil in kako je bila žena njegova Ragomela brumna tercjalka; kako se je storija veselo začela in kako je nazadnje žalosten konec vzela. Ako bom imel časa in volje, jo enkrat v „Novicah“ priobčim; tudi napitnica, s katero so dokazali, da sv. Jernej je pravi patron vseh Slovencev, nama je nepozabljiva.

V petek sva bila na Raki. Na pokopališču so letos zakopali fajmoštra g. Mat. Pfeiferja, ki je 40 let raške ovčice marljivo pasel, pri tej paši si pa tudi, kakor je znano, lepe krajcarje shranil in ni niti enega seboj na drug svet vzel, niti enega meni zapustil, akoravno je bil moj stric. Bodi mu zemljica lahka!

V soboto popoldne čez teden dan najinega popotovanja sva videla v Krškem vso možko mladino od 5.

do 15. leta sredi mesta s trobojno zastavo na čelu, ker igrali so se Sokolce. Ravno je njihov Mandič zavpil: „Sokol stopaj!“ ko sva se midva čez Savo nazaj proti Hrvaškemu odpeljala.

Tako je te dolenske „storije“ konec. Zdrav ostani, dragi bravec, da se sopet vidiva, ako Bog dá, pri nadaljevanji „Originalov iz domačega življenja.“

Dopisi.

Iz Dunaja. (Ponudba o preseljevanji.) Dragi rojaci! Čital sem večkrat v „Novicah“ in v drugih časopisih, da mnogi Slovenci nameravajo preseliti se v Ameriko in ondi iskati si nove domovine. Ker se jaz pečam z opravilstvom (agencijo) za preseljevanje v vse kraje Amerike in Rusije, razglašam Vam nektère črtice, po kterih naj se ravná vsak, kogar je resna volja zapustiti svoj dom. Po mojih mislih vam najbolj kaže, preseliti se v Kanado, ktera je angleška vlastnina, ali pa v novo Brazilijo. V obe te deželi pelje pot po suhem do Hamburga, in od tod po morji naprej. — V Hamburgu je posebna uradnija po imenu „Allgemeines Bureau für Auswanderer von Donati et Comp.“, kjer se oglašajo selivci za pomorsko vožnjo. Omenjeno društvo je izvrstno uredjeno, jako bogato in ima v svoji lastnini 19 velikih ladij namenjenih za preselnike, kterih je v poslednjih 16 letih 300 tisoč prepeljalo v Ameriko. Prav skrbno in pošteno s potniki ravná; vožnja od Hamburga naprej za odraščene ljudi, čez 45 let stare, veljá 56 pruskih tolarjev, od 10. do 45. leta 30 tolarjev, za otroke pa od 1. do 10. leta le 15 tolarjev. S tem je plačana tudi vsa hrana (živež) in postrežba za vès čas pota okoli 30 dni. — Kar se tiče nakupovanja zemljišča, imenovano društvo rado preskrbi, karkoli je potrebno. — Naselišče (kolonija) „Dona Francišča“ tik morja je prav zdrav kraj, in za poljedelce posebno pripravno, ondi je plodovita zemlja prav po ceni; krepki in pridni delavci dobijo dober zaslužek. Novim naselnikom zagotovljena je za 4 dni po prihodu brezplačna hrana in za nekaj časa prosto stanovanje, iščečim pa dela društvo oskrbi dobro službo in dela. — Pruski oral (po naše okoli pol orala) neobdelane zemlje plačuje se po 2 gold. 12 grošev, ako se namreč koj plača, po 3 gold. 6 grošev pa, ako se izplača v 3 letih. Društvo sprejemlje kmete z rodbino ali brez rodbine, samo da so zdravi in močni. Tudi jemlje rokodelce.

O angleškem posestvu „Canada“ imenovanem omenim le toliko, da je stirikrat veči od Avstrije, in da je obdelane zemlje komaj sedmi del, vsa druga še pričakuje naselnicov. Država se prosto vlada; vreme je skoraj ugodnejše ko pri nas ter ima 300 lepih in samo 60 deževnih ali snežnih dni v letu. Nahajajo se tù vsakovrstne rude, jako bogati gozdi, neprecenljiv je ribji lov. Potrebujemo pa ondi vsakovrstnih delavcev, ktere tudi prav dobro plačujejo. Posebno radi prejemajo fante in dekleta čez 15 let stare, potem tesarje, zidarje, čevljarje in kovače.

Najugodnejši čas za preselitev je spomlad, da pridejo naselniki ravno na poletno delo ali da si kako posestvo najemó ali kupijo. Vlada naselnikom sama prodaja zemljo in sicer v zgornji Kanadi njivo po 20 grošev, v spodnji Kanadi pa po 7 grošev; davka se plačuje po 3 krajcarje od njive.

O preseljevanji v Rusijo, povem vam sledeče: Rusija ima v svoji neizmerni veličini povsod še toliko prostega, neobdelanega zemljišča, da naselnik brez truda dobí posestvo v najem ali v lastnino po prav nizki ceni. Najprijetnejši pa so južni kraji blizo črnega morja. Mnogo naselnicov, posebno nemškega rodú, obogatilo je tamo v kratkem času. Naši slovenski rojaci kmeč-